

MYNDIGHETEN FÖR
FAMILJERÄTT OCH
FÖRÄLDRASKAPSSTÖD

Uppdrag att stödja genomförandet av och följa upp den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd

Slutredovisning april 2022

Innehållsförteckning

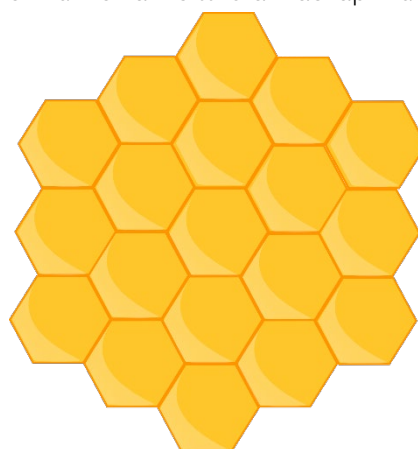
Generaldirektörens förord	1
Sammanfattning	2
1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Regeringsuppdraget	4
2. Tre genomsyrande perspektiv	4
2.1 Barns rättigheter	4
2.2 Jämställt föräldraskap	4
2.3 Jämlikhet i hälsa	5
3. Insatser inom målområdena	5
3.1 Ett kunskapsbaserat arbetssätt	5
3.2 Ett tillgängligt stöd	8
3.3 En stödjande organisation	11
4. Uppdraget att stödja genomförandet av den nationella strategin	13
4.1 Samla och tillgängliggöra kunskap	13
4.2 Driva arbetet kring mätning och indikatorer inom föräldraskapsstöd	18
4.3 Stöd till regionala stödstrukturer	21
4.4 Samråd och dialog med relevanta aktörer	23
4.5 Förvaltning av föräldraskapsstöd	25
5. Uppdraget att följa upp den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd	27
5.1 Regionalt och lokalt uppföljningsarbete	27
5.2 Uppföljning av den nationella strategins mål och målområden	28
6. Föräldraskapsstöd och framtiden - tankar om det fortsatta arbetet	31
6.1 Utmaningar och möjligheter i arbetet med ett stärkt föräldraskapsstöd	31
Bilaga	33

Bekräfta och involvera alla föräldrar – för barnets bästa.

Föräldrar tillhör alltid de viktigaste personerna i ett barns liv. Det är en gammal sanning. Men inte hela sanningen.

Vi vet också att många föräldrar har egna vardagsutmaningar. Relationer inom familjen, nya familjekonstellationer och sociala sammanhang, den egna hälsan, jobbsituationen, omgivningens krav och förväntningar samt egna funderingar kring att duga som förälder, partner och kollega. Föräldraskapet är alltså, även i så kallade goda förhållanden, en spegelbild av hur föräldern själv mår. Barnet måste förhålla sig till detta, till de styrkor och brister som den vuxne har i sitt föräldraskap. Hur föräldern mitt i sin komplexa situation kan behålla och utveckla sin föräldraförmåga kan alltså vara avgörande för barnets utveckling och mående.

"Det är inte lätt att vara människa", påpekade Strindberg redan i förra seklets början. Därför handlar denna rapport hur vi tillsammans kan bekräfta, involvera och stärka detta föräldraskap. På samma sätt som i MFoF:s rapport om brottsförebyggande föräldraskapsstöd har vi lånat bilden av bisamhällets vaxkaka, där varje cell, varje del i kakan stödjer varandra och skapar en struktur där helheten är långt stabilare än varje del i sig. Det gäller även om enskilda celler är svagare eller skadade.

På samma sätt behöver vi en helhetssyn när det gäller föräldraskapsstöd. Det viktigt bära med sig bilden av att denna helhetssyn kan stärka alla vuxna i familjen, för barnets skull och oavsett föräldraförmåga. Stödet i föräldraskapet behövs på alla preventionsnivåer och ska kunna nå alla föräldrar. Detta är idag ingen självklarhet eftersom vissa föräldrar exkluderas på grund av olikheter till andra föräldrar eller det som anses vara "norm" i samhället. Men det är viktigt att se alla föräldrar som en resurs. Även de vars föräldraförmåga anses nedsatt på grund av egna utmaningar eller problem.

Denna slutredovisning vill lyfta fram denna viktiga helhetssyn. Ser vi alla föräldrar som en del av en stödande helhet, leder detta till en förbättrad situation för barnet. På följande sidor visar vi hur detta föräldraskapsstöd behöver erbjudas på flera arenor, av olika aktörer och ibland även målgruppsanpassas för att alla föräldrar ska nås.

Detta är ingen enkel sanning. Men det är hela sanningen. Och det är för barnets bästa.

Per Bergling
Generaldirektör

Arbetet med slutredovisningen har utförts av Maria H Andersson, Tony Boman, Eva Eurenus, Camilla Pettersson, Maria Wikström och Adam Bitén, utredare vid Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.

Sammanfattning

Den 30 augusti 2018 fattade regeringen beslut om en nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har haft i uppdrag att stödja genomförandet och följa upp strategin.¹ I denna slutredovisning presenterar MFoF de initiativ som tagits och det arbete som genomförts fram till och med 31 december 2021. Arbetet med regeringsuppdraget har grundat sig i följande tre målområden som finns i den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd:

1. ett kunskapsbaserat arbetssätt
2. ett tillgängligt stöd
3. en stödjande organisation

Dessa tre målområden ses som särskilt viktiga för att uppnå strategins mål om att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt.

Målområde 1: MFoF har samlat och tagit fram information om föräldraskapsstöd som finns tillgängligt på myndighetens webbsida. En rad samarbeten med andra myndigheter har initierats för att ta fram ny kunskap inom området. MFoF har via länsstyrelsens samordnare som arbetar regionalt och lokalt fått vetskap om att webbsidan är uppskattad och användbar samt att de kunskapsmaterial som tagits fram är relevanta och stödjande i arbetet med föräldraskapsstöd.

Målområde 2: För att nå strategins mål behöver det stöd som erbjuds vara tillgängligt. I denna redovisning visar vi på föräldraskapsstödjande insatser som erbjuds av andra aktörer. Vi vet dock att det är ett flertal föräldrar som inte nås eller kan ta del av det föräldraskapsstöd som erbjuds idag. Det är en utmaning och ett arbete som behöver fortgå. Föräldraskapsstöd behöver erbjudas på flera arenor, av olika aktörer och ibland målgruppsanpassas för att alla föräldrar ska nås.

Målområde 3: För ett strukturerat, hållbart och långsiktigt arbete behöver området föräldraskapsstöd organiseras på ett stödjande och effektivt sätt. En stödjande organisation behövs på såväl nationell, regional som lokal nivå. MFoF har under senaste åren tagit fram kunskapsstöd och checklistor som kan vara till stöd för de yrkesverksamma samt för beslutsfattare när de bygger sin organisation kring arbetet med föräldraskapsstöd.

Enligt regeringsuppdraget ska MFoF också följa upp föräldraskapsstödet, strategins målsättning och målområden. Myndigheten har under dessa år blivit varse att det på lokal och regional nivå ofta saknas en helhetsbild av vilket stöd som erbjuds. Generellt saknas även regelbundna kartläggningar av föräldrars önskemål och behov av stöd. MFoF har med stöd av länsstyrelsens samordnare fått viss kännedom om hur kommuner och regioner arbetar med föräldraskapsstöd och blivit varse om att området behöver utvecklas. Myndigheten har initierat ett samarbete med ett forskningsinstitut för att fram verktyg för uppföljning och kvalitetssäkrad mätning som kan vara till stöd för yrkesverksamma. Tyvärr har pandemin bromsat utvecklingen och implementeringen av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd. MFoF bedömer att strategin behöver finnas kvar så att det befintliga arbetet bland landets aktörer kan stärkas ytterligare.

---

¹ [Uppdrag att stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd - Regeringen.se](#) (Hämtad 2022-03-09)

1. Inledning

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) arbetar för att barn ska få en trygg uppväxt och bra relationer till sina föräldrar. MFoF:s uppdrag är att bedriva och främja ett kunskapsbaserat arbete samt ansvara för kunskapsförmedling i frågor som rör socialnämndernas familjerättsliga ärenden, familjerådgivning och föräldraskapsstöd. Myndigheten ska även samordna stöd efter adoption och samordna den föräldrautbildning som kommunerna ska anvisa inför adoption. MFoF övervakar att internationell adoptionsförmedlingen till Sverige sker på ett lagligt och etiskt godtagbart sätt och i enlighet med Haagkonventionen. I all verksamhet ska myndigheten främja barnets rättigheter, jämställdhet och ett jämställt föräldraskap.²

1.1 Bakgrund

År 2009 beslutade regeringen om Nationell strategi för ett utvecklat föräldraskapsstöd – en vinst för alla.³ Strategins övergripande mål innebar att alla föräldrar skulle erbjudas föräldraskapsstöd under barnets uppväxt 0–17 år. En uppföljning av strategin gjordes 2013, med viss förändring för att bidra till att nå målsättningen i strategin.⁴ Vid uppföljningen konstaterades att utfallet var positivt eftersom samverkan mellan föräldraskapsstödjande aktörer hade ökat, antalet arenor och mötesplatser för föräldrar hade ökat något och att stödet i högre grad kunde sägas vara baserat på kunskap om effektiva arbetsätt. År 2015, under arbetet med strategin, bildades MFoF och myndigheten fick ett särskilt ansvar för föräldraskapsstödsfrågor på nationell nivå.

Den 30 augusti 2018 fattade regeringen beslut om en ny nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd.⁵ I samband med beslutet fick MFoF i uppdrag att stödja dess genomförande. Den tidigare strategin innehöll bara så kallat universellt stöd, det vill säga stöd till alla föräldrar oberoende av problem och risk. Regeringen bedömde att det fanns skäl att föräldraskapsstöd ska erbjudas inom samtliga tre preventionsnivåer. Vidare ville regeringen också ge begreppet förälder en vidare definition, på så sätt att föräldraskapsstöd inte bara erbjuds barnets rättsliga föräldrar utan även andra närstående vuxna personer som barnet betraktar som förälder eller som på annat sätt är viktiga för att främja barnets hälsa och utveckling. Regeringens målsättning med strategin är fortsatt att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt för att främja barnets hälsa och utveckling. I strategin anges följande tre målområden:

- ett kunskapsbaserat arbetssätt
- ett tillgängligt stöd
- en stödjande organisation

---

² Förordning (2017:292 med instruktion för Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd) (Hämtad 2022-03-14)

³ Nationell strategi för ett utvecklat föräldraskapsstöd – En vinst för alla (Hämtad 2022-03-14)

⁴ Ett stärkt föräldraskapsstöd – för barnets rätt till trygga uppväxtvillkor (Hämtad 2022-03-14)

⁵ Uppdrag att stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd (Hämtad 2022-03-14)

1.2 Regeringsuppdraget

Regeringens uppdrag innebär att MFoF ska ta initiativ utifrån de prioriteringar som myndigheten bedömer som angelägna för att uppnå strategins mål och inriktningen i strategin.

MFoF ska också följa upp föräldraskapsstödet, strategins målsättning och målområden. I arbetet med uppföljningen ska hänsyn tas till det uppdrag myndigheten har att utveckla indikatorer inom sina verksamhetsområden.⁶ Av uppdraget framgår vidare att arbetet ska genomsyras av ett barnrätts- respektive jämställdhetsperspektiv samt jämlikhet i hälsa. Uppdraget ska genomföras i nära dialog med länsstyrelserna samt i samverkan med övriga relevanta myndigheter och aktörer inom området föräldraskapsstöd. MFoF har delredovisat uppdraget till Socialdepartementet 27 mars 2020 och ska slutredovisa senast 1 april 2022.

2. Tre genomsyrande perspektiv

I den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd beskriver regeringen tre perspektiv som ska genomsyra allt föräldraskapsstödsarbete: barnets rättigheter, jämställdhet och ett jämställt föräldraskap samt jämlikhet i hälsa.

2.1 Barns rättigheter

Barnets rättigheter, hälsa och utveckling i enlighet med barnkonventionen är en grundläggande utgångspunkt som ska genomsyra strategin och arbetet med att genomföra den. Enligt barnkonventionen har föräldrar huvudansvaret för barnet och barnet har rätt att växa upp i en miljö präglad av lycka, kärlek och förståelse. Som konventionsstat har Sverige åtagit sig att stödja föräldrar i att fullgöra ansvaret för sitt barn. Det är viktigt att föräldrar får kunskap om de rättigheter barnet har och vad rättigheterna innebär. Insatser som berör barn, exempelvis föräldraskapsstöd, ska utgå från barnkonventionens princip om barnets bästa och att barnet har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör barnet. I arbetet med stöd till föräldrar är det betydelsefullt att beakta barnets perspektiv på hur en bra förälder bör vara och barnets syn på föräldraskapsstöd.

2.2 Jämställt föräldraskap

En utgångspunkt i jämställt föräldraskap är att båda föräldrarna deltar och gemensamt utövar omsorgen om barnet, vilket gynnar barns hälsa och utveckling samt främjar föräldrarnas egna hälsa. I barnkonventionen säkerställs erkännandet av principen om båda föräldrarnas gemensamma ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Enligt regeringen behöver föräldraskapsstödet på ett tydligare sätt bidra till ett mer jämställt föräldraskap, inte minst genom att möta föräldrars behov av stöd i sin relation till varandra och i sina ambitioner att leva jämställt. Därför eftersträvas ekonomisk jämställdhet och en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet mellan kvinnor och män. Det jämställda föräldraskapet kan även bidra till att motverka mäns våld mot flickor och kvinnor samt föräldrars våld

---

⁶ [Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd](#) (Hämtad 2022-03-14)

mot barn. Detta förutsätter bl.a. att stödet utmanar begränsande och destruktiva föreställningar om kön och främjar alla föräldrars delaktighet i frågor som traditionellt har betraktats som antingen mammors eller pappors ansvarsområden. MFoF i samverkan med andra myndigheter lyft fram vikten av att sprida kunskap till yrkesverksamma för att stärka och utveckla frågor om jämställdhet med föräldrar de möter. En annan strävan är att bli bättre på att tillgängliggöra stöd i föräldraskapet för både kvinnor och män, i synnerhet att nå och engagera pappor, samt att främja anknytning och gott samspel mellan barn och båda föräldrarna.

2.3 Jämlikhet i hälsa

Folkhälsoarbetet utgår från det nationella målet om att skapa samhällliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Arbetet ska beakta skillnader i hälsa som har samband med de sju diskrimineringsgrunderna som omfattas av diskrimineringslagen dvs. kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Dessa aspekter ska genomgå allt folkhälsoarbete och genomföras på alla nivåer i samhället. För att främja jämlikhet och jämlik hälsa för alla barn behöver föräldraskapsstödet tillgängliggöras för fler. MFoF har därmed fortsatt stärkt yrkesverksamma inom befintliga arenor som exempelvis mödra- och barnhälsovård, som ibland finns i familjecentraler eller liknande verksamhet, där även öppen förskola och stöd via socialtjänst kan erbjudas på ett nära och enkelt sätt. I takt med barnets stigande ålder minskar också stödet till föräldrarna, även arenor för stöd till föräldrar med tonårsbarn minskar. Det är en utmaning att utveckla fler befintliga samt skapa nya arenor för stöd till föräldrar, i synnerhet i områden med socioekonomiska utmaningar och risker vad gäller segregation, något som MFoF även framledes kommer att följa.

3. Insatser inom målområdena

Den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd innehåller tre målområden. Dessa målområden är viktiga att utveckla för att nå strategins övergripande mål att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Nedan presenteras insatser som initierats av regeringen och som erbjuds av olika myndigheter inom respektive målområde under åren 2018–2021.

3.1 Ett kunskapsbaserat arbetssätt

Kunskap till aktörer om kunskapsbaserat arbetssätt

MFoF har under 2018–2021 arbetat med att ta fram olika typer av kunskapsstöd inom området föräldraskapsstöd. Kunskapsstödet är webbaserat och finns tillgängligt på myndighetens webbplats. MFoF strävar efter att webbplatsen ska vara en väg in för aktörer till information, kunskap och inspiration. Fördelen med ett webbaserat kunskapsstöd är att det kan revideras och uppdateras kontinuerligt på ett enkelt sätt. MFoF har via samråd med länsstyrelsernas samordnare inom föräldraskapsstöd fått kännedom om aktörers behov av kunskapsstöd. I arbetet med att försöka möta upp behovet har MFoF tagit fram kunskapsstöd och andra stödjande material på egen hand och tillsammans med olika lärosäten. Läs mer om utvecklingen av webbplatsen och MFoF:s arbete med kunskapsutveckling i avsnitt 4.1.

Utveckling av indikatorer bidrar till utveckling av stödet

I regleringsbrevet 2017 fick MFoF uppdraget att ta fram och utveckla indikatorer som gör det möjligt att följa utvecklingen över tid inom ramen för sina verksamhetsområden. Indikatorerna ska utgå från regeringens mål för individ- och familjeomsorgen om stärkt skydd för utsatta barn, samt visa på barns delaktighet och i vilken utsträckning barn kommer till tals. Uppdraget slutredovisades till Socialdepartementet 1 juni 2020⁷. Många yrkesverksamma upplever att det är en utmaning att följa upp och mäta över tid det föräldraskapsstöd som de erbjuder, vilket MFoF under åren 2018–2021 på olika sätt försökt stödja yrkesverksamma med. Framtagandet av indikatorer har varit en bidragande faktor till utvecklingen av stödet till de yrkesverksamma då indikatorerna gör det möjligt att följa upp och mäta föräldraskapsstödet över tid. Läs mer om uppdraget i avsnitt 4.2.

Mer kunskap om stöd till föräldrar efter adoption

MFoF har under 2021–2022 samverkat med Socialstyrelsen i ett regeringsuppdrag där socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens stöd till adopterade och deras familjer kartlagts. Kartläggningen visar på stora brister i stödet till såväl de adopterade som de adopterades föräldrar. Framförallt märks bristande kompetens om adoptionsspecifika omständigheter och erfarenheter. Uppdraget ska resultera i ett antal förslag på hur stödet till dessa familjer kan säkras både för tillgång och likvärdighet. MFoF har sedan tidigare ett regeringsuppdrag att tillhandahålla samtalsstöd till adopterade⁸. Samtalsstödet har riktats till adopterade äldre än 15 år. I regleringsbrevet för 2022 fick myndigheten i uppdrag att även tillhandahålla ett samtalsstöd till föräldrar som adopterat.

Stöd till föräldrar i ANDTS-frågor

Den nuvarande strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd har en bred preventionsbas som bygger på gemensamma risk- och skyddsfaktorer, som har påverkan på flera områden, inte minst ANDTS. MFoF ingår i Folkhälsomyndighetens myndighetssamverkan inom ANDTS⁹, vilket är ett viktigt forum för MFoF och andra myndigheter att ta del av kunskap inom området. Vikten av att lyfta konsekvenser kring användning av ANDTS är en naturlig del i föräldraskapsstödet och bör därför erbjudas främst av aktörer på lokal nivå. Till stöd för de lokala aktörerna finns länsstyrelsernas regionala ANDTS-samordnare som kan erbjuda kompetenshöjande insatser och aktuell information.

MFoF deltog våren 2020 i en dialog hos Socialdepartementet med fokus på prevention samt vid en av fyra hearingar om det fortsatta nationella ANDTS-arbetet. Föräldraskapsstöd lyftes där som en väl beforskad och kostnadseffektiv insats i det preventiva arbetet. MFoF:s samlade synpunkter och prioriterade fokusområden lämnades in samt stämde av med länsstyrelsernas nationella samordnare inom föräldraskapsstöd. MFoF valde att prioritera arbetet med att integrera föräldraskapsstödet i det nationella strategiska ANDTS-arbetet med fokus på barnens bästa. Tidiga insatser är avgörande och det finns behov av att stärka mödra- och barnhälsovården i det förebyggande arbetet med koppling till föräldraskapsstöd. Det är också ett prioriterat arbete att skapa jämlikhet i hälsa genom att på olika sätt uppmärksamma och arbeta vidare hur stöd tillgängliggörs för olika grupper samt nå ut och inkludera bäge föräldrarna.

Avslutningsvis är en viktig främjande och förebyggande insats att fortsatt ha fokus på det familjecentrerade arbetssätt som bör tillämpas genom hela barn- och ungdomstiden. Föräldrar till tonåringar har uppmärksamats eftersom de inte erhåller föräldraskapsstöd i den omfattning som erbjuds när barnen är yngre. Alla föräldrar bör involveras för att skapa trygghet, dialog och tydlighet när det gäller

---

⁷ [Indikatorer - slutrapport_20200601.pdf \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

⁸ [Samtalsstöd för adopterade - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-15)

⁹ [Nationell samordning och samverkan inom ANDTS – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](#) (Hämtad 22-03-14)

tonårstiden kopplat till risker med ANDTS. Föräldrar som av olika orsaker har en nedsatt föräldraförmåga kan ha ett särskilt behov av stöd i föräldraskapet. Ett viktigt sätt att nå föräldrar är temabaserade dialoginriktade föräldramöten. Numer har även tillgången till digitala möten bidragit till att öka tillgängligheten av stöd. Det finns nationella aktörer som tillhandahåller information och webbaserat stöd inom ANDTS till föräldrar, exempelvis IQ:s *Tonårsparlör* och länsstyrelsernas kampanj *Tänk om*.¹⁰ Föräldrar som tar del av information och utbildning kan i sin tur sprida information till föräldrar som inte kan eller har förmåga att själv ta del av föräldrautbildning.

Stöd till föräldrar som har barn med funktionsnedsättning eller egen funktionsnedsättning

Socialstyrelsen publicerade 2017 ett kunskapsstöd till yrkesverksamma inom barnhälsovården *Att möta föräldrar till barn med funktionsnedsättning*¹¹ som följts upp med ett utbildningspaket¹² med god spridning i landet. I alla regioner har en samordnare utbildats som sedan kompetensutvecklat personal i sin region. Nedladdnings-, beställnings-, visnings- och delningsfrekvensen av produkterna har enligt Socialstyrelsen varit god. Två filmer har producerats, en i huvudsak till föräldrar och en i huvudsak till barnhälsovården. Resultatet visar på att dessa ofta laddats ned via sociala medier.

Ett utbildningsmaterial för mödra- och barnhälsovården är under utveckling som syftar till att öka kompetensen och därmed tillgängligheten av stöd till gruppen föräldrar med kognitiva svårigheter. Verktyget bygger på Västra Götalandsregionens utbildningar för jämlik vård inom mödra- och barnhälsovård, *En förälder blir till*.¹³ Projektet sker genom en bred nationell samverkan mellan Kunskapscentrum för jämlik vård i Västra Götalandsregionen¹⁴ och länsstyrelsens nationella samordnare för föräldraskapsstöd, SUF-kunskapscentrum¹⁵, Myndigheten för delaktighet¹⁶, Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och MFOF.

Stöd till föräldrar vars barn begår brott

Föräldraskapsstöd är en central och viktig del i det brottsförebyggande arbetet där barn begår brott. I Socialstyrelsens nya kunskapsstöd *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende*¹⁷ betonas både universellt och riktat föräldraskapsstöd som effektiva insatser i det brottsförebyggande arbetet. Kunskapsstödet riktar sig till beslutsfattare och yrkesverksamma inom socialtjänsten och kompletterar Socialstyrelsens handbok *Barn och unga som begår brott och allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare*.¹⁸ Anhöriga till barn och vuxna som är involverade i våldsbejakande extremism har ofta ett stort behov av stöd. För att stödja kommunernas socialtjänst har Socialstyrelsen utarbetat ett utbildningspaket *Våldsbejakande extremism – Ett utbildningsmaterial för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna*.¹⁹

---

¹⁰ [Tonårsparlören \(iq.se\)](#) och [TÄNK OM \(xn--tnkom-gra.nu\)](#) (Hämtade 22-03-14)

¹¹ [Att möta föräldrar till barn med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 22-03-14)

¹² [Utbildningspaket Att möta föräldrar till barn med funktionsnedsättning - Socialstyrelsen](#) (Hämtad 2022-03-15)

¹³ [En förälder blir till - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen \(vgregion.se\)](#) (Hämtad 22-03-11)

¹⁴ [Jämlik vård - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen \(vgregion.se\)](#) (Hämtad 22-03-14)

¹⁵ [SUF-Kunskapscentrums kunskapsbank \(regionuppsala.se\)](#) (Hämtad 22-03-11)

¹⁶ [Myndigheten för delaktighet - MFD](#) (Hämtad 22-03-11)

¹⁷ [Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 22-03-14)

¹⁸ [Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare](#) (Hämtad 22-03-14)

¹⁹ [Våldsbejakande extremism - Ett utbildningsmaterial för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 22-03-14)

Stöd till föräldrar när det gäller barns och ungas medieanvändning

Statens medieråd, som är expertmyndighet på området barn, unga och medier, har gjort ett flertal undersökningar kring barn och ungas medievanor som kan vara till stöd för föräldrar och andra vuxna som finns nära barnet. *Ungar & medier* är landets största undersökning av barns och ungas medievanor och har publicerats vart annat år sedan 2005. År 2020 publicerades en rapport *Unga, medier och psykisk ohälsa*²⁰ som visar på svenska ungdomars självskattade psykiska välbefinnande i relation till deras mediaanvändning. Statens medieråd har också material med råd och tips till föräldrar hur de ska stödja sina barn på nätet samt kunskapsstöd vad som gäller juridiskt.²¹

3.2 Ett tillgängligt stöd

Stöd till föräldrar inom hälso- och sjukvården

Mödra- och barnhälsovården möter nästan alla blivande föräldrar och småbarnsföräldrar med stora möjligheter att stärka och stödja dem i sitt föräldraskap i syfte att tidigt skapa en god uppväxtmiljö för barnet. Även barn- och ungdomspsykiatri, barn- och ungdomshabiliteringen samt barnkliniker ger föräldrastöd då barnet har en sjukdom, tillstånd eller funktionsnedsättning. Trots att ett jämställt föräldraskap gynnar både föräldrarnas och barnens välbefinnande så får oftast inte papporna samma stöd. Stödet till pappor/icke-gravida föräldrar behöver stärkas ytterligare och är en utmaning för alla verksamheter, inte minst i mödrahälsovården. Skälen till att det inte fungerar optimalt är exempelvis tradition, graviditeten i sig, bristande personalresurser där den gravida förälderns behov prioriteras, men även pandemin har särskilt bidragit. I mödrahälsovårdens så kallade *Blå boken* står det att "det är önskvärt att partnern känner sig delaktig i graviditeten, också i egenskap av blivande förälder"²², vilket i sig inte är tillräckligt för att främja ett jämställt föräldraskap och stöd utformat för båda föräldrarna i mödrahälsovården idag. Socialstyrelsen har bjudit in till ett möte kring föräldraskapsstöd och kommer i april 2022 att publicera en remissversion av ett nytt kunskapsstöd *Rekommendationer till förlossningsvården – från graviditet till perioden efter förlossning*, där MFoF kommer vara remissinstans för ett kapitel om föräldraskapsstöd i grupp.²³

Gruppdeltagandet inom mödrahälsovårdens föräldraskapsstöd för förstföderskor och den icke-gravida föräldern följs upp i *Graviditetsregistret*.²⁴ Föräldrastöd i mindre sammanhållen grupp har minskat stadigt från 95% deltagande 2014 till 35% 2019 före pandemin, vilket är en oroväckande utveckling då möjligheter till utbyte av erfarenheter och relationsskapande dialoger är efterfrågat av föräldrarna själva. Dock har samtidigt föreläsningar i öppen grupp ökat från 11% 2014 till 25% 2019. Statistik på nationell nivå inom barnhälsovården saknas i väntan på utbyggnad av det svenska barnhälsovårdsregistret, men finns på regional nivå. Under 2021 har innehållet i Rikshandboken för professionen inom barnhälsovården och dess metodhandledning uppdaterats för föräldraskapsstöd i grupp. I det ingår också ett metodstöd för att hålla i digitala föräldraskapsstödsgrupper. Regionalt har liknande initiativ tagits inom mödrahälsovården, men är även det en välkommen utveckling på nationell nivå. Digitala träffar erbjuds mer och mer och fick en extra skjuts under pandemin. De kan förväntas nå delvis andra föräldrar som inte nåtts tidigare vid fysiska träffar och ses som ett komplement. MFoF har i möten med SKR, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen diskuterat olika möjligheter och hinder för digitalt föräldraskapsstöd under graviditeten och småbarnstiden.

²⁰ [Unga, medier och psykisk ohälsa - Statens medieråd \(statensmedierad.se\)](https://statensmedierad.se) (Hämtad 22-03-14)

²¹ [Tips till vårdnadshavare - Statens medieråd \(statensmedierad.se\)](https://statensmedierad.se) (Hämtad 2022-02-15)

²² [Mödrahälsovård, Sexuell och Reproaktiv hälsa. Intressegruppen för mödrahälsovård inom SFOG, Samordningsbarnmorskorna inom SBF, Mödra- och barnhälsovårdspsykologernas förening.](https://www.sfbf.se) (Hämtad 2022-03-15)

²³ [Förlossningsvård - Socialstyrelsen](https://www.socialstyrelsen.se) (Hämtad 2022-03-04)

²⁴ [Graviditetsregistret \(medscinet.com\)](https://medscinet.com) (Hämtad 2021-12-22)

Under 2018 slöt Regeringen två överenskommelser med SKR. Den ena överenskommelsen har skett med fokus på förlossningsvården och kvinnors hälsa²⁵ och den andra för att öka tillgängligheten i barnhälsovården för grupper i socioekonomiskt utsatta områden²⁶, varav en del av insatserna har fokuserat på föräldraskapsstöd. Regionerna har utöver detta arbetat för att vården ska nå ut till fler, att identifiera och stödja grupper med särskilda behov och att matcha kompetensen inom vården efter kvinnornas olika behov. Socialstyrelsen har också haft ett uppdrag att stödja överenskommelsen.²⁷ I deras slutrapport av uppdraget anger de brister och stora variationer i graviditets- och förlossningsvården över Sverige, där kvinnor med psykisk ohälsa och i socioekonomisk utsatthet är några av de mest sårbara grupperna. Därför skulle hälso- och sjukvården och socialtjänsten behöva stärka sitt samarbete för att ge dessa kvinnor det stöd som de behöver. Regeringen har beslutat att förlänga satsningen med en miljard kronor årligen fram till 2022.

Den mångfald av insatser som har finansierats med statsbidragen inom överenskommelserna om ökad tillgänglighet har gett barnhälsovården i regionerna bättre förutsättningar att erbjuda barn och familjer i socioekonomisk utsatthet insatser efter behov. Några exempel är ökad bemanning med BHV-sjuksköterskor i områden med en högre socioekonomisk utsatthet, ökad tillgänglighet till fler kompetenser på BVC, utökade hembesöksprogram och hembesök i samverkan med förebyggande socialtjänst och/eller tandvård, fortbildning av BHV-personal, insatser för språkutveckling, metoder för att identifiera enskilda barn och familjer med behov av psykosocialt stöd och föräldraskapsstöd. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har sammanställt ett urval av lärande exempel från insatser som regionerna har genomfört 2018–2020 inom ramen för överenskommelserna om insatser för ökad tillgänglighet i barnhälsovården.²⁸

För att skapa en mer sammanhållen och likvärdig hälso- och sjukvård för barn och unga har Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att genomföra en förstudie för ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga. Uppdraget slutrapporteras oktober 2022 och MFoF är samarbetspart i detta arbete. Socialstyrelsen har också i uppdrag av regeringen att genomföra en pilotverksamhet för BHV som omfattar ett utökat hembesöksprogram *Tillsammans för en trygg start* som ska bidra till att stärka förutsättningarna för en god och jämlik hälsa för barn i socioekonomiskt utsatta områden, med slutrapportering 2026. MFoF medverkar i nätverket kring utökade hembesöksprogram och 2019 arrangerade myndigheterna gemensamt en inspirationsdag om utökade hembesök.

Vid den nationella barnhälsovårdskonferensen 2017 togs beslut om att införa ett enskilt föräldrasamtal för pappan/den icke-födande föräldern i barnhälsovårdsprogrammet. Under 2019 har den nationella arbetsgruppen *Jämställt föräldrastöd* arbetat fram en gemensam nationell modell och ett material baserat på erfarenheter efter pilotprojekt som genomförts i landet. I barnhälsovårdsprogrammet ingår numera ett enskilt föräldrasamtal för varje förälder, för mamman vid 6–8 veckor och för den icke-födande föräldern/pappan vid 3–5 månader. Efterlevnaden är dock, särskilt kring pappans enskilda besök, varierande inom och mellan regionerna. Inte ens en tredjedel av papporna/icke-födande föräldrarna erbjuds enskilt samtal vilket bidrar till ojämställdhet och ojämlikhet i hälsa.²⁹

---

²⁵ [överenskommelse-ang-okad-tillganglighet-och-jamlikhet-i-forlossningsvarden-och-forstarkta-insatser-for-kvinnors-halsa-2017-2019.pdf \(regeringen.se\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

²⁶ [Överenskommelserna om ökad tillgänglighet i barnhälsovården \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

²⁷ [Stärk förlossningsvården och kvinnors hälsa \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

²⁸ [24 lärande exempel om tillgänglighet i barnhälsovården – Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

²⁹ [Nationell kartläggning av barnhälsovården \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

MFoF har deltagit i olika konferenser och möten med fokus på levnadsvanor, särskilt alkohol och påverkan på graviditet, fostret och spädbarns hälsa. Då tidigt föräldraskapsstöd för att främja goda levnadsvanor är av stor betydelse för barnets hälsa och utveckling, så har MFoF lyft detta stöd till alla familjer om hälsosamma levnadsvanor på webben.³⁰

Stöd till föräldrar inom missbruks- och beroendevården

Socialstyrelsen hade under 2017–2020 ett uppdrag att stärka stödet till barn som anhöriga. I uppdraget ingick bl.a. att stärka stödet i föräldraskapet genom att utarbeta ett mer familjeorienterat arbetssätt inom missbruks- och beroendevården. I Socialstyrelsens lägesrapport för socialtjänstens individ och familjeomsorg 2020³¹ framkommer det i en ny kartläggning av orosanmälningar till kommunerna att många barn lever med föräldrar i missbruk eller beroende. Sextio procent av anmälningarna relaterade till vuxna och en del av dessa handlade om missbruk och beroende. De senaste två åren har det skett en stadig ökning av antalet kommuner som utvecklar ett mer samordnat och familjeorienterat arbetssätt i socialtjänsten. Arbetssättet innebär ett ökat fokus på föräldraskapet och på barnens behov i familjer där en förälder har ett missbruk. Specialiserade enheter i socialtjänsten har påbörjat ett arbete för att ta fram arbetssätt där den samlade kompetensen kan delas och samordnas, för bästa möjliga helhetssyn i arbetet. Socialstyrelsen har även genom sitt uppdrag *Stärkt stöd till barn som anhöriga* (2021–2025)³² påbörjat ett omfattande utvecklingsarbete med att höja kunskapsnivån om hur barn drabbas och hur föräldraskapsperspektivet kan stärkas där även MFoF ingår som samverkanspartner.

Föräldraskapsstöd inom kriminalvården

Kriminalvården driver egna föräldragrupper på anstalter och på vissa häkten. Pandemin har tyvärr haft stor påverkan på möjligheten till utbildning av personal. I kombination med en fortsatt ökning av antalet intagna har det inneburit att föräldragrupperna inte haft möjlighet att bedriva verksamhet i samma omfattning som före pandemin. Kriminalvården arbetar idag för att återuppta ett mer intensivt arbete med föräldraskapsstöd och har bland annat påbörjat ett samarbete med forskare vid Karolinska institutet i syfte att utvärdera föräldragrupperna på anstalterna. Kriminalvården bedömer att de ideella organisationer som erhåller statsbidrag via dem bedriver ett framgångsrikt arbete för målgruppen barn till frihetsberövade inne på anstalterna, häktena och på utsidan. Många barn med en frihetsberövad förälder vet inte var föräldern befinner sig, en osäkerhet som påverkar barnet negativt. Bland mycket annat arbetar de ideella organisationerna med att stödja och motivera de intagna att berätta för sitt barn om sin situation. Kriminalvården ser ett behov av föräldraskapsstödande insatser för föräldrar som lämnat kriminalvården eftersom det inte är något som ingår i frivårdens basuppdrag även om ett barnrättsperspektiv beaktas under verkställigheten.

Nytt vägledande material för familjerådgivning

MFoF har tagit fram ett nytt vägledningsmaterial för familjerådgivning³³ som riktar sig till yrkesverksamma och beslutsfattare. I den nya vägledningen tydliggör MFoF vikten av att se familjerådgivningen som en rådgivning för alla som ingår i en familj, det vill säga inte enbart vuxna utan även barn. MFoF har för avsikt att i dialog med yrkesverksamma och beslutsfattare fortsätta stödja utvecklingen av familjerådgivningens arbete med att öka barns delaktighet och medverka i familjerådgivning. I vägledningen betonas också att familjerådgivning görs tillgänglig för alla grupper i samhället.

---

³⁰ [Stöd till alla familjer – hälsosamma levnadsvanor - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

³¹ [Individ- och familjeomsorg – Lägesrapport 2020 \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 2022-03-08)

³² [Regeringsuppdrag att stärka stödet till barn som anhöriga - Regeringen.se](#) (Hämtad 2022-03-15)

³³ [Vägledning familjerådgivning februari 2022.pdf \(mfof.se\)](#) (Hämtad 22-03-11)

Föräldraskapsstöd till särlevande föräldrar

MFoF har haft regeringens uppdrag att kartlägga och analysera behov av stöd samt förutsättningar för intern och extern samverkan inom kommunernas familjerättsliga verksamheter. Kartläggningen genomfördes som en enkätundersökning till landets familjerättsliga verksamheter samt genom intervjuer och resultatanalys av pilotprojektet *Stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden*.³⁴ I analysen konstaterar MFoF att de befintliga förutsättningarna för den enskilda familjerättsverksamheten att bedriva ändamålsenlig extern samverkan kring målgruppen är otillräckliga. Analysen pekar också på att både familjerättsverksamheterna och samverkansaktörerna har ett stort behov av stöd som behöver ges unisont till de verksamheter som ingår. MFoF bedömer att det kommer att krävas långsiktiga satsningar på implementering av stöd hos samtliga aktörer för en hållbar förändring.

Den 1 mars 2022 infördes krav på att föräldrar ska ha deltagit i informationssamtal innan de inleder en tvist i domstol om vårdnad, boende och umgänge. MFoF har fått regeringens uppdrag att ta fram kunskapsstöd och allmänna råd till socialnämnderna inför denna förändring.³⁵ I uppdraget lyfts informationssamtalen som en ingång till såväl familjerådgivning och föräldraskapsstöd som till samarbetssamtal. MFoF bedömer att de obligatoriska samtalen och det kunskapsstöd som kommer att utarbetas i samband med detta kommer att öka socialtjänstens förutsättningar till intern samverkan.

När MFoF 2015 genomförde en kartläggning av föräldrars och samtalsledares erfarenheter och upplevelser av samarbetssamtal, framkom behov av kompetenssatsningar när det gällde samarbetssamtalens genomförande. Utifrån påvisade behov har MFoF tagit fram ett utbildningsmaterial för samarbetssamtal som nyligen publicerats.³⁶ Utbildningen innehåller kunskapsmaterial, föreläsningar och animerade filmer. Utgångspunkten är genomgående barnets behov och barnets möjlighet till delaktighet i samarbetssamtalen.

3.3 En stödjande organisation

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd ges en tydlig roll i genomförandet

MFoF har i uppdrag att stödja genomförandet och följa upp den nationella strategin. Genom länsstyrelsens regionala samordnare inom föräldraskapsstöd har MFoF fått kännedom om behov av stöd och vägledning kring hur en stödjande organisation kan byggas upp, i syfte att skapa ett hållbart och långsiktigt föräldraskapsstöd. MFoF tog fasta på detta behov hos yrkesverksamma och beslutsfattare och gav Uppsala universitet i uppdrag att göra en litteraturstudie. Studien avsåg visa på viktiga komponenter för att bygga en stödjande organisation. Denna studie³⁷ sammanfattades också med en checklista³⁸ som överskådligt visar på viktiga faktorer som bidrar till en stödjande organisation. För att bygga och etablera en arbetsmetod för föräldraskapsstöd som är långsiktig hållbar krävs systematik, struktur och uthållighet. För att åskådliggöra det arbete som behöver göras organisatoriskt, strategiskt och operativt – från beslut och kartläggning till implementering och vidmakthållande har MFoF på sin webbsida åskådliggjort detta i sju steg.³⁹

³⁴ [Rapport – uppdrag om stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden_210331.pdf \(mfof.se\)](#) (Hämtad 22-03-11)

³⁵ [Informationssamtal - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-15)

³⁶ [Om Samarbetssamtal - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

³⁷ [210326 FINAL RAPPORT UU Stödjande organisation.pdf \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

³⁸ [Checklista för en stödjande organisation - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-02-23)

³⁹ [Sju steg för ett hållbart föräldraskapsstöd - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-02-23)

Samordning och stöd på regional nivå för att nå ut med kunskapen

Länsstyrelserna utgör en viktig länk från den nationella till den regionala nivån. De har i sitt uppdrag ansvar för att stödja kommuner, regioner och andra föräldraskapsstödjande aktörer att genomföra den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd. Då länsstyrelserna har god kunskap om de aktörer som erbjuder föräldraskapsstöd kan de uppfatta och förmedla vidare de behov som finns hos föräldrar och de aktörer som erbjuder föräldraskapsstöd. Länsstyrelsen Örebro samordnar och stödjer arbetet. Länsstyrelserna har alla en regional samordnare för föräldraskapsstöd och kan vara behjälpliga i sin region med stöd och samordning kring föräldraskapsstödjande insatser. Två gånger per år samlas dessa regionala samordnare nationellt tillsammans med MFoF för att utbyta erfarenheter och ta del av aktuell kunskap inom området. Länsstyrelsernas nationella samordnare har kontinuerliga avstämningar med MFoF och utbyter information, kunskap samt planerar för gemensamma insatser.

Samverkan med andra regionala stödstrukturer

Under 2019 har ett samarbete mellan länsstyrelserna påbörjats för att skapa strukturer för samverkan mellan sakområden. Länsstyrelsernas nationella samordnare för föräldraskapsstöd har initierat träffar för de nationella samordnarna inom social hållbarhet som omfattar sakområdena jämställdhet, föräldraskapsstöd, ANDTS, mäns våld mot kvinnor, integration, tillsyn, brottsförebyggande arbete och mänskliga rättigheter/barnrätt. Syftet är att möjliggöra regional samverkan mellan de olika uppdragens förebyggande arbete.

Länsstyrelserna har även i sitt uppdrag att stödja aktörer regionalt i genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026.⁴⁰ Under 2019 reviderades handboken *Inget att vänta på*⁴¹ av Jämställdhetsmyndigheten, MÅN och Unizon. Handboken riktar sig till dem som arbetar strategiskt med förebyggande våldsarbete inom länsstyrelse, kommun, region och civilsamhälle. I handboken beskrivs risk- och skyddsfaktorer som är viktiga i det förebyggande våldsarbetet, däribland tidiga insatser för barn och unga genom föräldraskapsstöd. Jämställdhetsmyndigheten utbildar länsstyrelsens samordnare i att processleda kommuner, regioner och andra aktörer i implementeringen av handboken.

Länsstyrelsen Östergötland har haft i uppdrag att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av kvinnor och flickor. Det nationella kompetensteamet genomför bland annat utbildningssatsningar, ger råd och stöd till yrkesverksamma och arbetar för att utveckla det nationella arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genom att löpande analysera situationen på den lokala nivån och de behov som finns hos målgruppen. Teamet samordnar även ett nationellt nätverk av berörda myndigheter som arbetar med HRV på olika sätt. År 2021 beslutades att denna verksamhet ska permanentas och bli ett nationellt kompetenscenter inom HRV⁴² och i samband med det fick MFoF ett uppdrag att bistå planeringen kring inrättandet av detta kompetenscenter. Genom beslutet vill regeringen ge nationella kompetensteamet mer stabila förutsättningar.

Länsstyrelserna har även i sitt uppdrag att stödja genomförandet av den nationella ANDTS-politiken. Inom ANDTS-området sker tvärssektoriella insatser i samverkan mellan kommun, region, länsstyrelse och ideella aktörer. Utbildning och kompetensutveckling inom området sker på såväl lokal, regional och nationell nivå. MFoF samverkar med flera av länsstyrelsens tvärssektoriella områden.

---

⁴⁰ [Feministisk politik för ett jämställt samhälle \(regeringen.se\)](#) (Hämtad 2020-03-25)

⁴¹ [Handboken Inget att vänta på | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

⁴² [Regeringen intensifierar arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck - Regeringen.se](#) (Hämtad 2022-03-14)

4. Uppdraget att stödja genomförandet av den nationella strategin

Enligt uppdraget ska MFoF stödja genomförandet av strategin. Nedan beskrivs hur myndigheten arbetat med de områden som myndigheten bedömt vara prioriterade för att uppnå strategins mål och inriktning i strategin.

4.1 Samla och tillgängliggöra kunskap

Under hösten 2018 och våren 2019 genomförde MFoF i samarbete med länsstyrelserna en rad dialoger och workshops med beslutsfattare och yrkesverksamma runt om i landet. Under dessa dialoger framkom att många upplevde det svårt att få en överblick över området föräldraskapsstöd och att hålla sig uppdaterade med ny kunskap och forskning. Det efterfrågades vägledning från nationell nivå, med anledning av att det upplevts otydligt om vart den sökta informationen kunde hittas. För att kunna möta dessa behov har MFoF arbetat på olika sätt med kunskapsinhämtning, vilket beskrivs nedan. En sammanställning av samtliga av MFoF framtagna kunskapsmaterial finns i bilaga.

En utvecklad webbplats – "en väg in"

Under 2019 upphandlade MFoF en ny webbplattform och har sedan dess arbetat med att kvalitetssäkra och utveckla den information som finns på mfof.se. För sidor om föräldraskapsstöd har en ny struktur byggts upp och nya texter producerats löpande. Syftet är att webbplatsen ska vara en nationell plattform "en väg in" för yrkesverksamma och beslutsfattare som söker information och material om föräldraskapsstöd. Webbplatsen presenterar såväl den nationella strategin och dess genomsyrande perspektiv, sociala och ekonomiska effekter av föräldraskapsstöd samt målgrupper och arenor. Webbplatsen har under dessa fyra år utvecklats med kunskapsstöd, material, rapporter, filmer och litteraturöversikter som ska vara till stöd för de yrkesverksamma inom strategins tre målområden. Webbsidan inrymmer också nya uppdrag inom föräldraskapsstöd som tillkommit MFoF.

Kunskapsutveckling

Föräldraskapet och de utmaningar som berör föräldrar förändras ständigt och nya behov uppstår kontinuerligt. För att få en bild av hur föräldrar upplever sitt föräldraskap idag samt vilka utmaningar de stöter på inleddes ett samarbete med SOM-institutet⁴³ vid Göteborgs universitet under 2019. Hösten 2019 skickades en enkätundersökning ut via SOM-institutets medborgarpanel till totalt 3 860 föräldrar med barn under 18 år. Sammanlagt svarade 3 352 av föräldrarna som bjöds in att delta på enkäten, vilket motsvarade en svarsfrekvens på 86 procent. Slutrapporten från undersökningen publicerades under våren 2020. Resultatet avser fungera som kunskapsunderlag för beslutsfattare och yrkesverksamma kring olika föräldragrupperns behov samt för MFoF:s fortsatta arbete med att stödja genomförandet av den nationella strategin. Slutrapporten publicerades i samband med ett webinarium där forskarna från SOM-institutet och MFoF:s utredare berättade om resultaten.

Av erfarenhet kan vissa föräldragrupper av olika anledningar vara svåra att nå via traditionella enkätundersökningar. En av dessa föräldragrupper är föräldrar med olika typer av funktionsnedsättningar. Myndigheten för delaktighet (MFD) har ansvar för att följa och utvärdera funktionshinderspolitiken och har i detta arbete en panel med personer med funktionsnedsättning som de ställer frågor till löpande.

---

⁴³ [SOM-institutet, Göteborgs universitet \(gu.se\)](https://www.som-institutet.gu.se) (Hämtad 2022-03-14)

Under 2020 skrev MFoF en överenskommelse med MFD om att ställa frågor till panelen om föräldraskap. Undersökningen bestod till större delen av frågor från den tidigare nämnda undersökningen som genomfördes i samarbete med SOM-institutet. Syftet var att kunna göra jämförelser mellan grupperna och nå ytterligare en målgrupp. Det fanns även öppna frågor där panelen fick besvara med fritext vilka hinder de upplever som förälder på grund av sin funktionsnedsättning. Våren 2021 publicerades rapporten.⁴⁴ MFoF tillsammans med MFD medverkade under 2021 vid ett antal regionala nätverks-träffar för att informera om den.

Under 2019 genomfördes ett arbete av SBU kring föräldrastödsprogram för föräldrar med barn i åldern 2–9 år med utagerande beteende efter beställning från MFoF. En internationell meta-analys av verksamma komponenter och effekter av föräldrastödsprogram granskades och SBU publicerade en svensk kommentar som presenterade och diskuterade resultatet utifrån svensk kontext. Den internationella studien, SBU:s svenska kommentar samt vanliga frågor och svar kring resultatet finns publicerat på MFoF:s hemsida⁴⁵ och har kommunicerats både från SBU och MFoF.

Sedan 1 januari 2020 är Barnkonventionen svensk lag. Barnrättsperspektivet ska enligt den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd även genomsyra allt arbete med stöd till föräldrar. För att ge stöd till yrkesverksamma i frågor som rör barns rättigheter i relation till föräldraskapsstöd tog MFoF fram ett kunskapsmaterial på detta tema under 2020 *Kunskapsmaterial till yrkesverksamma – Att arbeta med barnkonventionen i föräldraskapsstödjande insatser*.⁴⁶ För att få en bild av kunskapsläget om barns rättigheter i föräldraskapsstöd fick Hälsohögskolan vid Jönköping University ett uppdrag av MFoF att göra en litteraturöversikt av aktuell forskning. Rapporten *Barns rättigheter i föräldraskapsstödjande insatser*⁴⁷ publicerades i mars 2021.

I vårt uppdrag att stödja yrkesverksamma och beslutsfattare genom att sammanställa och tillgängliggöra kunskap har MFoF upplevt att aktörer efterfrågar mer stöd i att utveckla sitt föräldraskapsstödjande arbete. Efterfrågan avser även vilka program eller metoder för föräldraskapsstöd som finns tillgängliga i Sverige idag. För att lokala och regionala aktörer ska kunna göra informerade val kring vilka program eller metoder som passar för deras målgrupper och i deras organisation har PwC på uppdrag av MFoF genomfört en sammanställning av tillgängliga program och metoder i Sverige på myndighetens webbsida.⁴⁸ MFoF har samrått med Socialstyrelsens Metodguide kring utveckling av sammanställningen.

Kunskapsspridning och aktuellt inom området

I de dialoger som MFoF genomfört med yrkesverksamma framkommer det att många upplever svårigheter att få gehör i sin organisation för ett långsiktigt och samordnat föräldraskapsstödsarbete, och att det konkurrerar med andra sakfrågor om beslutsfattares tid. I ekonomiskt knappa tider riskerar även det förebyggande arbetet att prioriteras bort till förmån för myndighetsutövning och stöd till personer med bekräftad problematik. För att stödja regionala och lokala aktörer i arbetet att lyfta vikten av föräldraskapsstöd som en främjande och förebyggande insats till beslutsfattare har särskilda sidor på MFoF:s webbplats skapats. De belyser effekterna av såväl universellt som riktat föräldraskapsstöd som de sociala och ekonomiska effekterna av tidigt förebyggande arbete.⁴⁹

---

⁴⁴ Myndigheten för delaktighet. Att vara förälder idag – Föräldrar med funktionsnedsättning och deras upplevelser av föräldrarollen och utmaningar i föräldraskapet. Ärendenummer 2021/0150.

⁴⁵ [Nya kunskaper om stöd till föräldrar med utagerande barn - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

⁴⁶ [Kunskapsmaterial om föräldraskapsstöd och barns rättigheter - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

⁴⁷ [Rapport – Barns rättigheter i föräldraskapsstödjande insatser - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

⁴⁸ [Program och metoder för föräldraskapsstöd - söksida - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

⁴⁹ [Effekter av föräldraskapsstöd - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

MFoF deltog på Almedalen 2019 med ett seminarium på temat "Så gör du det förebyggande arbetet till en investering". Under seminariet presenterades sociala och ekonomiska effekter av föräldraskapsstöd som visat sig i svenska studier samt ett lokalt exempel på hur Sundsvalls kommun arbetat strukturerat och framgångsrikt med stöd till somaliska föräldrar för att förbättra barnens skolresultat.

För att nå ut med aktuell information och ge en lägesbild av området skickar MFoF sedan hösten 2019 ut ett nyhetsbrev fyra gånger per år. En första uppföljning visar att nyhetsbrevet i januari 2020 hade 840 mottagare och senaste utskicket i mars 2022 hade 1 082 mottagare. I det senaste nyhetsbrevet var det dessa tre nyheter som genererade flest klick:

- Genomförande av handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd.
- Familjecentral – samverkan för barns bästa.
- Risk och skyddsfaktorer - vad vet vi och vad kan vi göra med kunskapen.

Utifrån den positiva utvecklingen har MFoF beslutat att fortsätta utskicken av nyhetsbrev inom området föräldraskapsstöd och rekrytera fler prenumeranter för att öka kunskapsspridningen.

Sedan MFoF fick regeringsuppdraget att stödja genomförandet av den nationella strategin har myndigheten deltagit fysiskt på regionala konferenser i 18 av 21 län. Konferenserna har anordnats av länsstyrelserna och varit välbesökta. MFoF har presenterat den nationella strategin samt i många fall ansvarat för workshops utifrån strategins tre målområden. Vidare har myndigheten presenterat den nationella strategin på större konferenser såsom Värna våra yngsta⁵⁰, Drogfokus⁵¹, Råd för framtiden⁵² och den nationella familjecentralskonferensen.⁵³ Utöver detta har myndighetens medarbetare deltagit som talare på inspirationsdagen "Att stödja barn och föräldrar i utsatta områden" som arrangerades av Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. MFoF har deltagit vid inspirationsdag om hembesök i samverkan som anordnades av Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i november 2019 samt som moderator på första linjen-konferensen "Att rusta barn, unga och oss själva" som anordnades av Uppdrag Psykisk Hälsa på SKR i december samma år. Under Barnrättsdagarna 2020, som årligen anordnas av Allmänna Barnhuset, deltog MFoF tillsammans med länsstyrelserna med ett seminarium "Föräldraskapsstöd för barnets bästa-hur gör man?". År 2021 deltog MFoF vid Socialchefsdagarna i Malmö med en monter, där bland annat filmer från myndighetens olika arbeten presenterades.

För att skapa uppmärksamhet specifikt kring föräldraskapsstöd, sprida kunskap och ge yrkesverksamma verktyg för sitt arbete genomför MFoF årliga nationella konferenser med särskilt fokus på föräldraskapsstöd.

- Under 2019 hade MFoF och länsstyrelserna fokus på jämställt föräldraskap utifrån ett av strategins tre perspektiv med arbetsgivarnas ansvar som utgångspunkt. Arbetsgivare har enligt Diskrimineringslagen (2008:567) 3 kap. 4–5 §§ ett ansvar för att arbeta med aktiva åtgärder när det gäller möjligheten att förena arbete med föräldraskap, vilket gäller för såväl offentliga som privata arbetsgivare. Konferensen lyfte konkreta förslag, fakta och forskning kring hur arbetet för att främja ett jämställt föräldraskap kan bedrivas. Konferensen genomfördes på Malmö universitet och webbsändes för att underlätta deltagande över hela

---

⁵⁰ Värna våra yngsta är en nationell konferens med fokus på riktat stöd till de yngsta barnen 0–3 år och deras föräldrar. Anordnas av Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och NKA.

⁵¹ Drogfokus är en nationell konferens med fokus på ANDT. Anordnas av CAN, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Länsstyrelserna, Statens Institutionsstyrelse (SIS), Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Trafikverket, Rättsmedicinalverket och under 2020 av Jönköpings kommun.

⁵² Råd för framtiden är en nationell konferens med fokus på brottsförebyggande arbete. Anordnas av Brottsförebyggande rådet (Brå).

⁵³ Familjecentralskonferensen anordnas årligen av Föreningen för familjecentralers främjande (FFFF) och samlar över 1000 yrkesverksamma från familjecentraler i hela landet.

landet. Samarbetspartners under dagen var, förutom Länsstyrelserna och Malmö universitet, Almega, Arbetsgivarverket, Försäkringskassan, LO, organisationen MÄN, SKR och TCO.

- I december 2020 arrangerade myndigheterna tillsammans en nationell konferens med fokus på universellt föräldraskapsstöd under de tidiga åren i ett barns liv. Barnets rättigheter var temat detta år och är även det ett av perspektiven i strategin för ett stärkt föräldraskap. Konferensen "Tillsammans för barnets bästa" arrangerades i samverkan med Socialstyrelsen, länsstyrelserna, Folkhälsomyndigheten och SKR. Konferensen lyfte hur barnkonventionen kan användas i föräldraskapsstödjande insatser, hur vi kan arbeta för att nå alla föräldrar, barnets perspektiv samt lokala exempel. Då detta var första året av pandemin hölls konferensen digitalt. En lärdom MFoF drog av detta arrangemang var att vi kunde nå ut till så många fler deltagare och kommuner i landet när konferensen var digital. Konferensens föreläsningar fanns tillgängliga i efterhand på MFoF:s webbsida under 12 månader.
- Denna lärdom tog vi med oss inför 2021 års planering av nationell konferens i samverkan med tidigare nämnda myndigheter. Temat för konferensen som hölls i december 2021 var "Hur kan föräldraskapsstöd bidra till jämlikhet i hälsa?". Det knyter an till det tredje perspektivet i den nationella strategin. Konferensen lyfte jämlikhet i hälsa ur ett nationellt och regionalt perspektiv samt lokala exempel på hur föräldraskapsstödjande insatser kan främja jämlikhet i hälsa. Även denna konferens spelades in och finns tillgänglig i efterhand i 12 månader.

Som ett komplement till konferenser och kunskapsmaterial har MFoF också arbetat med film som ett medium för kunskapsspridning. 2019 gjordes en film om den nationella strategin, forskning kring föräldraskapsstöd och föräldrars önskemål och behov där MFoF:s medarbetare intervjuades. Under 2021 publicerades tre korta filmer som MFoF tagit fram tillsammans med länsstyrelserna. Med filmerna vill vi visa vad intervjuade barn, föräldrar, beslutsfattare och yrkesverksamma tänker om och förväntar sig av föräldraskapsstöd. I den första filmen berättar barn i olika åldrar vad de tycker är bra egenskaper hos föräldrar samt vilket stöd de tror att föräldrar behöver. I den andra filmen berättar föräldrar hur föräldraskapsstöd som de tagit del av har påverkat dem. I den tredje filmen berättar beslutsfattare och yrkesverksamma i en kommun om vikten av samverkan kring det föräldraskapsstöd som de erbjuder. Samtliga filmer finns tillgängliga på MFoF:s webbplats och är fria att använda och spridas.⁵⁴

Hur pandemin påverkat arbetet

Förutsättningarna för en god och jämlik hälsa och jämställt föräldraskap förändrades under pandemin. De grupper som redan före pandemin hade förhöjd risk för ohälsa har drabbats mest. Många hälsofrämjande och förebyggande insatser har tagit paus, den fysiska aktiviteten har minskat, stillasittandet har ökat och något fler uppger psykiska besvär.⁵⁵ Flera stödlinjer har rapporterat att de fått ett ökat antal samtal från oroliga barn och vuxna som upplevt ansträngda familjerelationer, våld och övergrepp. I Bris årsrapport rekommenderas politiker och beslutsfattare att göra fem insatser utifrån hur barn har påverkats av pandemin, varav en är att se till att kommunen erbjuder mer stöd till föräldrar för att kunna hantera oro och bråk i familjen.⁵⁶ Då organisationer är ansträngda eller i krisläge prioriteras ofta den egna verksamheten och samverkansinsatser blir lidande. Eftersom många insatser inom föräldraskapsstöd handlar om samverkan har detta varit negativt för mycket av det arbetet som fått stå tillbaka, medan en del har kunnat fortsätta fast på annat sätt.

---

⁵⁴ [Filmer - Vad tycker barn och vuxna om föräldraskapsstöd? - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

⁵⁵ [Hur har folkhälsan påverkats av covid-19-pandemin? – Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#) (Hämtad 2022-02-25)

⁵⁶ [Bris släpper rapport om hur barn påverkats av pandemin | Bris - Barnens Rätt i Samhället](#) (Hämtad 2022-02-25)

Tillgången till skyddsfaktorer som skola, sociala sammanhang och trygga vuxna har minskat under pandemin vilket har lett till ökad utsatthet bland barn. Sammanhang där barn rör sig och som vanligtvis kan fånga upp signaler om missförhållanden har minskat. Med en ökad isolering har dessa barns uteblivna kontakter med andra vuxna gjort det svårare att få hjälp. Föräldrars och barns liv har också påverkats när de har haft en familjemedlem som blivit allvarligt sjuk eller när en förälder eller närstående avlidit till följd av sjukdomen.⁵⁷

Deltagande i gruppbaserat föräldraskapsstöd under graviditeten minskade drastiskt under pandemin. År 2021 deltog endast 5% i föräldrastöd i mindre sammanhållna grupp eller vid föreläsningar i öppen grupp.⁵⁸ Dock ställde många regioner om till digitala träffar, vilket inte statistiken har fångat upp och därför är något missvisande. Det jämställda föräldraskapet har fått stå tillbaka då de blivande papporna/icke-gravida föräldrarna inte erbjudits individuellt föräldraskapsstöd och inte heller fullt ut fått delta under och efter förlossningen. Dock kan de digitala träffarna locka grupper som inte nåtts tidigare.

Även barnhälsovården har påverkats av pandemin. En stor del av verksamheten har kunnat fortsätta nästan som vanligt, exempelvis det nationella vaccinationsprogrammet. Samtidigt har andra delar påverkats mycket negativt, bland annat möjligheterna att erbjuda föräldraskapsstöd, möjligheten för båda föräldrarna att delta vid besök, att identifiera utsatta barn och att kunna ge stöd utifrån behov, med ökad risk för ojämlikhet mellan grupper av små barn och familjer.⁵⁹

Under pandemin har förskolorna varit fortsatt öppna, tillgången till förskola för barn till föräldralediga eller permitterade föräldrar har dock begränsats i olika utsträckning. På förskolan har många gånger det dagliga mötet med föräldrar bara tillåtit en förälder åt gången, så också vid introduktion av barnet. Bland en grupp intervjuade förskolelärare upplevde många att relationen till föräldrarna påverkats negativt av restriktionerna, samtidigt som den passiva föräldrarollen bidrog till ett större lugn inne på avdelningen och att det blev lättare för personalen att samspela med barnet.⁶⁰ På förskolan liksom i skolan har föräldramöten varit inställda eller erbjudits digitalt. Öppen förskola har varit stängd under stora delar av pandemin. Det viktiga byggandet av sociala nätverk för föräldrarna har uteblivits vilket bidragit till ökad isolering och minskade möjligheter till föräldraskapsstöd. Dock har en del kreativa lösningar skapats utomhus istället, både inom förskolan och öppen förskola.

Barn i skolåldern som haft digital undervisning hemifrån har ställt ökade krav på föräldrarna, än mer för de som har barn med särskilda behov, vilket för många lett till dubbel belastning. Samtidigt har en del föräldrar uppfattat att deras barn mått bra av att vara hemma mer. De som tidigare hade avlastning från far- och morföräldrar eller annan släkt eller vänner har påverkats stort när stödet uteblivit. Detsamma gäller dem som hade avlösare eller stödpersoner till sig eller sina anhöriga. Dessutom har det funnits en stor oro kring ekonomin med mer vård av barn och sjukdom inom familjen.⁶¹ Föräldrar med kognitiva funktionsnedsättningar eller bristande språkkunskaper har haft svårigheter att tolka information rörande pandemin, vilket kan ha lett till ökad stress och isolering, men också oförändrat beteende trots råd och rekommendationer.

De digitala lösningarna som blivit tillgängliga under pandemin har upplevts positiva av både föräldrar till barn med funktionsnedsättning och verksamhetschefer, vilket möjliggjort kontakt mellan föräldrar, skolan, habiliteringen och andra instanser.⁶² Ett hjälpsamt nationellt initiativ från Uppdrag psykisk hälsa (SKR) är en stödlista för föräldrar och barn under pandemin med information, råd och tips anpassade

⁵⁷ [1 år med pandemi-analys.pdf | Rädda Barnen \(raddabarnen.se\)](#) (Hämtad 2022-02-25)

⁵⁸ [Graviditetsregistret \(medscinet.com\)](#) (Hämtad 2021-12-22)

⁵⁹ [Covid-19-pandemins påverkan på barnhälsovården \(skr.se\)](#) (Hämtad 2022-02-25)

⁶⁰ [Så har förskolors inskolningar påverkats av pandemin - I forskning.se](#) (Hämtad 2022-02-25)

⁶¹ [Pandemins konsekvenser för personer med NPF och deras anhöriga \(anhoriga.se\)](#) (Hämtad 2022-02-25)

⁶² [Upplevelser av covid-19-pandemin bland barn med funktionsnedsättning \(folkhalsomyndigheten.se\)](#) (Hämtad 2022-02-25)

för olika målgrupper och behov.⁶³ En del organisationer har också tagit fram material kring hur föräldrar och andra viktiga vuxna kan prata med barn om covid-19, t ex via krisinformation.se, 1177, Rädda Barnen och Bris.

När pandemin går mot sitt slut finns en oro för att föräldraskapsstödet inte kommer att återuppstå och nå föräldrar i lika hög utsträckning som innan, trots att det efterfrågas och saknas i fysisk form av många föräldrar. Det är därför viktigt att följa upp och hitta strategier för det fysiska föräldraskapsstödet, både individuellt och i grupp där båda föräldrarna erbjuds likvärdigt stöd, med digitalt stöd som ett värdefullt komplement.

4.2 Driva arbetet kring mätning och indikatorer inom föräldraskapsstöd

MFoF fick i regleringsbrevet för 2017⁶⁴ ett uppdrag att ta fram och utveckla indikatorer som underlättar uppföljning och se utvecklingen över tid inom sina verksamhetsområden. Enligt regeringsuppdraget skulle MFoF samråda med Socialdepartementet under arbetets gång.

Under 2019 genomförde MFoF två samråd med representanter från Socialdepartementet. Uppdragets omfattning och bredd diskuterades samt förväntat resultat. MFoF presenterade då även det genomförda arbetet och parterna diskuterade vägen framåt. Vid mötet klargjorde Socialdepartementet att de inte skulle vara delaktiga i utformningen av de slutliga förslagen på indikatorer.

Under MFoF:s arbete med att ta fram indikatorer har myndigheten tagit hänsyn till de nationella målsättningar som utgick från regeringens mål om stärkt skydd för utsatta barn samt i vilken utsträckning barn får vara delaktiga och komma till tals. Indikatorerna skulle vara begränsade till antalet och främst baseras på befintliga och tillgängliga data.

MFoF har redovisat uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet) den 1 juni 2020.⁶⁵ Under arbetsprocessen att ta fram och utveckla indikatorer för föräldraskapsstöd har MFoF hållit en rad möten, workshops och dialoger hållits med såväl myndigheter som regioner och kommuner. Vad som framkommit i dessa dialoger presenteras kortfattat nedan.

Nulägesbild av befintligt arbete med mätning/indikatorer och behov på lokal och regional nivå

Från de kommuner och regioner MFoF haft dialog med har det framkommit att de upplever uppföljning och mätning av föräldraskapsstöd som en stor utmaning. Det finns en efterfrågan på stöd i utvecklingen av mått och verktyg för uppföljning på lokal och regional nivå. Struktur- och processmått kopplas oftast inte ihop med resultat- och utfallsmått, vilket gör det svårt att uttala sig om hur ett effektivt preventivt arbete bäst organiseras och struktureras, vilka insatser som är effektfulla och vad det har för betydelse för hälsoutvecklingen i stort. Vidare har betydelsen av att mäta så nära målgruppen som möjligt – i detta fall föräldrar och barn – lyfts fram som viktig. Att följa utfallen av de insatser som erbjuds är intressant inte enbart för politiken utan också för att kunna motivera preventiva insatser. För att kunna göra detta behöver den lokala uppföljningen av föräldraskapsstöd utvecklas. Ytterligare en viktig komponent i det förebyggande arbetet, som ofta saknas i uppföljningen av föräldraskapsstöd, är samverkan.

---

⁶³ [Barn 0-12 år | Uppdrag Psykisk Hälsa \(uppdragpsykiskhalsa.se\)](https://www.uppdragpsykiskhalsa.se/) (Hämtad 2022-02-25)

⁶⁴ [Regleringsbrev 2017 Myndighet Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd - Ekonomistyrningsverket \(esv.se\)](https://www.esv.se/) (Hämtad 2022-03-15)

⁶⁵ [Slutrapport - Indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd, familjerådgivning, familjerätt och internationella adoptioner - Startside \(mfof.se\)](https://www.mfof.se/) (Hämtad 2022-03-04)

Intervjustudie med 10 kommuner

För att få fördjupad kunskap om hur kommunerna arbetar med föräldraskapsstöd samt uppföljning och mätning av detta genomförde MFoF en kartläggning av tio kommuners arbete under 2019.⁶⁶ Enhetschefer för individ- och familjeomsorgen (IFO), föräldraskapsstödssamordnare samt uppföljningsansvariga i kommunerna intervjuades. I intervjuerna angav några kommuner att de använder indikatorer relaterade till föräldraskapsstöd, till exempel tandhälsa och antal vägar till föräldraskapsstödet, men de flesta gör det inte. De uppföljningar som görs av aktiviteter utgörs framförallt av kursuppföljningar av de föräldraskapsstödsprogram som används lokalt. Indikerat stöd följs upp inom ramen för övrigt arbete inom socialtjänsten. Vidare visade intervjuerna att uppföljningarna som genomförs i kommuner endast delvis används för generell verksamhetsutveckling. Primärt används de för återkoppling till kursledarna av föräldraskapsstödsprogrammen. Intervjupersonerna angav att det sällan efterfrågas uppföljningar eller resultat från lednings- och politisk nivå. Kommunerna anger dock att de önskar använda resultatet till verksamhetsutveckling i högre grad, samt till att öka synligheten och legitimiteten inom området föräldraskapsstöd och till att jämföra sig med andra kommuner. Det är därför viktigt att följa upp och stödja detta behov på den regionala och nationella nivån.

Kvalitetssäkrad mätning

Hösten 2020 inleddes ett samarbete med Research Institutes of Sweden (RISE) som utformade en programteori för en implementeringsstödande uppföljningsmodell vilket beskrivs i rapporten *Kvalitetssäkrad mätning av föräldraskapsstöd*.⁶⁷ Som en fortsättning på samarbetet fick RISE ytterligare ett uppdrag där de studerar mätinstrument relaterade till föräldraskapsstöd utifrån ett mätkvalitetsperspektiv. Detta för att underlätta för yrkesverksamma och beslutsfattare i kommuner och regioner att följa upp och mäta sitt arbete med föräldraskapsstöd. Slutrapporten *Struktur och indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd* publiceras under våren 2022.

Dialogmöte med representanter från mödra- och barnhälsovården

Under våren 2019 genomförde MFoF ett dialogmöte med representanter från mödra- och barnhälsovårdens verksamheter. På mötet framkom att det idag saknas en enhetlig bild av vad föräldragrupper och hembesök innehåller och att regionerna arbetar på olika sätt med genomförande och uppföljning av dessa. I mödrahälsovårdens vägledning *Blå boken* finns förslag på kvalitetsindikatorer för mödrahälsovården, men dessa är rekommendationer och inte obligatoriska.⁶⁸ Deltagarna på dialogmötet framhöll att det är viktigt att hitta balansen mellan standardisering och att utgå från föräldrarnas önskemål och behov. Vilket journalsystem som används kan påverka vad som dokumenteras och hur det därmed kan följas upp. Både mödra- och barnhälsovårdens representanter gav på dialogmötet uttryck för att resultat- och utfallsmått ofta saknas, och de framförde en önskan om att införa fler sådana för att kunna se samband mellan de som deltagit i föräldraskapsstöd och utfall. Att enas om mått så att samtliga regioner mäter på samma sätt ses som ett viktigt utvecklingsområde. Det svenska barnhälsovårdsregistret, BHVQ⁶⁹ är ett steg i den riktningen. Målpopulationen för BHVQ är alla folkbokförda barn i åldrarna 0–5 år och ett fullt etablerat register skulle kunna innehålla uppgifter om ungefär 500 000 barn. I nuläget är det de fyra regionerna Dalarna, Sörmland, Gävleborg och Jönköping anslutna till BHVQ och flera är på väg. Besked om den långsiktiga finansieringen dröjer, men är löst för 2022 och troligen för 2023. Variablerna i BHVQ reflekterar de insatser och åtgärder som ingår i barnhälsovårdens nationella

⁶⁶ [Rapport Kartläggning och ramverk för uppföljning föräldraskapsstöd v.0.99 \(ML 2019-04-03\) \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

⁶⁷ [Rapport kvalitetssäkrad mätning av föräldraskapsstöd.pdf \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-04)

⁶⁸ [Mödrahälsovård, Sexuell och Reproduktiv hälsa. Intressegruppen för mödrahälsovård inom SFOG, Samordningsbarnmorskorna inom SBF, Mödra- och barnhälsovårdspsykologernas förening.](#) (Hämtad 2022-03-15)

⁶⁹ [Start - Svenska Barnhälsovårdsregistret \(bhvq.se\)](#) (Hämtad 2022-03-02)

program, exempelvis hembesök från BVC, antal besök på BVC-mottagning fördelat på yrkeskategori, deltagande i föräldrastöd i grupp samt genomförd skattning med Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS). Med ett fullt utbyggt register skulle det vara möjligt att följa upp om varje enskild BVC uppfyller intentionerna i det nationella programmet. BHVQ innehåller även variabler som beskriver verksamhetens resurser (strukturer), insatser (processer) och påverkan på patientgruppen (resultat). Under 2022 hade MFoF ett möte med den nationella arbetsgruppen för barnhälsovården (BHV NAG) där bland annat mätinstrument och indikatorer för föräldraskapsstöd diskuterades.

Dialog med socialtjänstens utvecklingsledare för barn och unga

År 2019, vid dialog med socialtjänstens utvecklingsledare för barn och unga, framkom det en otydlighet kring vilka insatser som bör erbjudas universellt och utan biståndsbeslut samt om vilka insatser som ska riktas till särskilda grupper och individer utifrån en behovsbedömning och beslut. I Utredningen *Framtidens socialtjänst - en hållbar ny socialtjänstlag*⁷⁰ från augusti 2020 föreslås att det ska finnas utrymme för socialtjänsten att bevilja vissa insatser utan föregående behovsprövning. Som exempel nämns föräldraskapsstöd och tidiga förebyggande insatser till barn med risk för psykisk ohälsa, för att öka tillgängligheten till tidiga förebyggande insatser. Vidare föreslår utredningen att barn som fyllt 15 år ska få möjlighet till vissa insatser utan föregående behovsprövning utan vårdnadshavarens samtycke. Syftet med detta är att göra det lättare för socialtjänsten att i vissa fall nå barn som behöver hjälp även om vårdnadshavaren motsätter sig kontakt med socialtjänsten. I utredningen ges Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett förslag på hur myndigheten kan utveckla stödet till kommuner för systematisk uppföljning. Hur lagstiftaren kommer att möta utredningens förslag återstår att se.

Löpande samtal med representanter för familjecentraler via FFFF

MFoF har under strategiperioden haft regelbundna möten med representanter från familjecentraler via den nationella föreningen för familjecentralers främjande (FFFF)⁷¹ där MFoF presenterat det löpande arbetet med indikatorsutveckling. Familjecentralernas styrka är att flera professioner kan samverka och stödja föräldrarna under graviditeten och småbarnsåren kring både den fysiska och psykosociala hälsan. FFFF driver ett utvecklingsarbete vilket avser mätning av sin verksamhet där det har varit värdefullt att utbyta erfarenheter. FFFF mäter hur många familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter som finns i landet, men önskar nationellt stöd för att utveckla tydligare mått för att mäta resultat och effekter. FFFF har därför fortsatt arbeta med att beskriva metoder och relevanta forskningsfrågor kopplat till vetenskapliga kunskapsluckor och praktikens behov gällande familjecentralers betydelse för barns utveckling och hälsa med fokus på jämlikhet i hälsa. De har även kallat till möten och dialoger där bland annat MFoF och Folkhälsomyndigheten deltagit. MFoF deltog som inledningstalare på nationella konferensen 2021 och har även deltagit tillsammans med Länsstyrelsen Örebro på två möten med FFFF:s arbetsutskott. I december 2021 presenterade FFFF en nationell vägledning för familjecentralsarbetet⁷² för de som är i uppstart eller redan arbetar på familjecentral. Vägledningen beskriver de kända faktorer och förutsättningar som genom samverkansmodellen familjecentral möjliggör ett gott främjande och förebyggande arbete för barn och barnfamiljer.

Inventering av befintliga datakällor och indikatorer med bäring inom området föräldraskapsstöd

Utöver samråd och dialoger med yrkesverksamma och myndigheter har en inventering av datakällor genomförts. I och med att regeringsuppdraget att ta fram och utveckla indikatorer ska utgå ifrån befintligt och tillgängligt data behövdes en översyn över vilket data och vilka indikatorer som skulle

⁷⁰ [Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag - Regeringen.se](#) (Hämtad 2022-03-15)

⁷¹ [Familjecentraler](#) (Hämtad 2022-03-14)

⁷² [Nationell-vagledning-familjecentral-Samverkan-for-barns-basta.pdf](#) (Hämtad 2022-03-14)

kunna vara relevanta i förhållande till föräldraskapsstöd. Ingen nationell sammanställning av indikatorer för området föräldraskapsstöd finns i dagsläget. Inventeringen genomfördes juni-december 2019 och resulterade i en lista på totalt 15 datakällor och 44 möjliga indikatorer. Regeringsuppdraget specificerade att det slutliga förslaget skulle innehålla ett samlat och begränsat antal indikatorer. Det innebar att listan diskuterades internt och granskades utifrån datakällornas stabilitet över tid, täcknings- och anslutningsgrad eller svarsfrekvens i de fall data kom från nationella enkätundersökningar. Struktur-, process- och resultatmått inkluderades i inventeringen med målsättningen att hitta indikatorer som kan spegla föräldraskapsstödet och "den röda tråden" från graviditet till 18 års ålder. Under våren 2020 gjordes ytterligare granskningar av de föreslagna indikatorerna efter samråd med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). De slutgiltiga förslagen till indikatorer för området föräldraskapsstöd utgick ifrån den nationella strategins övergripande målsättning att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Utöver det togs de genomsyrande perspektiven barns rättigheter, jämställt föräldraskap samt jämlikhet i hälsa i beaktande. Förslagen på indikatorer redovisas i slutrapporten *Indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd, familjerådgivning, familjerätt och internationella adoptioner*.⁷³

4.3 Stöd till regionala stödstrukturer

Stöd till länsstyrelserna genom deltagande i arbetsutskott och nationella nätverksträffar

Länsstyrelsernas nationella samordnare för föräldraskapsstödsuppdraget har till stöd ett arbetsutskott med 4–5 av de regionalt ansvariga samordnarna. De träffas några gånger per år för att planera och diskutera aktuella frågor. MFoF har sedan föräldraskapsstödet flyttades över från Folkhälsomyndigheten, återkommande deltagit på arbetsutskottets möten för att informera och föra dialog kring frågor som är aktuella för länsstyrelserna. Sedan MFoF fick uppdraget 2018 om att stödja genomförandet av den nationella strategin har fokus varit på konkretisering av denna samt prioriteringar som behövs regionalt och nationellt för att driva utvecklingen framåt.

Under 2018–2021 har två nationella nätverksträffar per år anordnats för de regionala samordnarna för föräldraskapsstöd. MFoF har deltagit vid alla dessa träffar och informerat om aktuella frågor som myndigheten arbetar med, medan samordnarna informerat om vad som händer i deras regioner. Det har varit mycket viktig information för att vi ska få kännedom om vilka utmaningar de aktörer som erbjuder föräldraskapsstöd ställs inför, men också de många goda exempel som vi kan sprida vidare. Träffarna är också tillfällen där vi som myndighet har kunnat visa kunskapsmaterial som tagits fram och som länsstyrelsens samordnare sedan sprider vidare till aktörer i sina regioner och kommuner.

Löpande avstämningar med länsstyrelsernas nationella samordnare för föräldraskapsstöd

Länsstyrelsernas nationella samordnare finns på Länsstyrelsen i Örebro och MFoF har löpande avstämningar med denna funktion. Avstämningarna kretsar bland annat kring planering av gemensamma aktiviteter och insatser, informationsutbyte och strategiska diskussioner kring området föräldraskapsstöd vad gäller tillgänglighet och genomslag. Länsstyrelsens nationella samordnare och det arbetsutskott som denne planerar länsstyrelsernas arbete med, beslutar inledningsvis på året vilka gemensamma fokusområden i strategin som ska prioriteras under året. Utifrån dessa fokusområden har gemensamma aktiviteter så som nationella konferenser, framtagning av filmer och kunskapsmaterial, föreläsningar på nationella konferenser och nätverksträffar planerats och genomförts.

---

⁷³ [Slutrapport - Indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd, familjerådgivning, familjerätt och internationella adoptioner - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-08)

Dialog med beslutsfattare på Länsstyrelsen och MFoF

Som ett led i att stödja de regionala stödstrukturerna har MFoF:s generaldirektör och länsstyrelsernas länsråd, ansvarig för social hållbarhet, haft dialog kring föräldraskapsstödsarbetet. En dialog kring stödjandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd och det fortsatta arbetet på nationell och regional nivå har hållits. Ett ytterligare möte med beslutsfattare inom MFoF och länsstyrelserna är inplanerat våren 2022.

Följa arbetet med pilotlän folkhälsa

Regeringen fattade 2018 beslut om att ge två länsstyrelser i uppdrag att vara pilotlän för folkhälsa, Länsstyrelsen Stockholm och Länsstyrelsen Västerbotten. Syftet med pilotläsuppdragen har varit att utveckla metoder och arbetssätt för samordning av stärkt regionalt folkhälsoarbete. Uppdraget genomfördes utifrån folkhälsopolitikens åtta målområden och omfattade perioden 2019–2021.

Eftersom uppdraget att utgöra pilotlän för folkhälsa tangerar området föräldraskapsstöd har MFoF bedömt det som viktigt att följa länsstyrelsernas arbete och ta del av erfarenheterna.

För fullgörande av uppdraget inledde Länsstyrelsen Stockholm ett fördjupat samarbete med ett urval kommuner. Syftet var att bidra med motivation och kunskap till kommunledning och medarbetare, att bidra till att kvalitetssäkra det främjande och förebyggande arbetet samt att skapa ökad kunskap och modeller som senare kan spridas vidare till andra kommuner. Inledningsvis bidrog länsstyrelsen Stockholm med ett fördjupat stöd till Botkyrka, Norrtälje, Lidingö, Sigtuna och målområde 1 inom folkhälsopolitiken, där "Det tidiga livets villkor" är prioriterat. Resultatet av länsstyrelsens arbete framgår av rapporten *Folkhälsa börjar med goda och jämlika uppväxtvillkor*.⁷⁴

Länsstyrelsen Västerbotten har fokuserat sitt arbete på att följa utvecklingen mot en god och mer jämlik hälsa i länet. För detta arbete har länsstyrelsen identifierat ett behov av strategiskt och långsiktigt arbete som är förankrat i den lokala kontext där förändringen önskas ske. Ett systematiskt arbetssätt och en lyckad samordning har bedömts utgöra grunden för en förbättrad folkhälsa. Länsstyrelsen genomförde pilotprojektet i nära samarbete med Region Västerbotten och Umeå universitet och resultatet framgår av rapporten *Örat mot marken och blicken mot horisonten – Västerbottensmodell för samordning av regionalt och lokalt folkhälsoarbete*.⁷⁵

Pilotprojektet möjliggjorde bildandet av Forum för folkhälsa i Västerbotten och resulterade bland annat i följande:

- att folkhälsoarbetet har lyfts på högsta politiska nivå
- att det finns ett gemensamt övergripande folkhälsomål i Västerbotten med gemensamma intentioner
- att det har skett en kunskapshöjning i folkhälsofrågor bland beslutsfattare och tjänstepersoner

MFoF har fört dialog med länsstyrelsernas kontaktpersoner inom de bägge projekten kopplat till den nationella strategin om ett stärkt föräldraskapsstöd. MFoF deltog även på Länsstyrelsen Stockholms länsövergripande samverkanskonferens "Samverkan på riktigt" under hösten 2019, där erfarenheter från inventeringen av datakällor och indikatorer inom området föräldraskapsstöd presenterades.

---

⁷⁴ [Folkhälsa börjar med goda och jämlika uppväxtvillkor \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se) (Hämtad 2022-03-14)

⁷⁵ [Örat mot marken och blicken mot horisonten – Västerbottensmodell för samordning av regionalt och lokalt folkhälsoarbete](#) (Hämtad 2022-03-15)

4.4 Samråd och dialog med relevanta aktörer

Inom MFoF:s uppdrag att stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd har det varit av stor vikt att samråda med andra relevanta aktörer inom området. I flertalet sammanhang har MFoF haft en dialog med andra nationella myndigheter i syfte att föra in föräldraskapsstödsperspektivet i dessa myndigheters sakområden och uppdrag.

Samråd med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

SKR är en viktig samrådspart då de representerar alla kommuner och regioner i Sverige. MFoF har sedan hösten 2018 haft kontinuerlig kontakt med SKR i olika frågor. Bland annat har representanter från SKR deltagit i arbetet med kartläggningen av 10 kommuners föräldraskapsstödsarbete genom att bistå i urvalet av kommuner samt medverka på den avslutande workshopen. SKR har även deltagit på möten och samråd gällande MFoF:s indikatorsuppdrag samt varit en viktig samarbetspart i de nationella konferenser MFoF anordnat och planerar att anordna. Vidare har MFoF deltagit i SKR:s satsning "Kraftsamling för psykisk hälsa"⁷⁶ och deltagit som föreläsare på konferenser de anordnat med olika teman som berör föräldraskapsstöd. Området föräldraskapsstöd är brett och engagerar olika delar av SKR:s verksamhet. Under 2020–2021 har MFoF haft en mer kontinuerlig och formaliserad samverkan med SKR kring myndighetens olika verksamhetsområden vilket skapat förutsättningar för löpande erfarenhetsutbyte, information och dialog mellan de två parterna.

Forskning

Som kunskapsmyndighet är det viktigt att ha löpande kontakt med lärosäten och forskargrupper som arbetar med föräldraskapsstöd utifrån olika perspektiv. Under 2018–2019 bjöd MFoF in till två öppna forskarmöten. Det första mötet syftade till att presentera MFoF och myndighetens uppdrag samt att inhämta synpunkter från forskare inom fältet kring behov och aktuella frågor. Det andra hade fokus på familjer som migrerat till Sverige och syftade till att skapa en bild av vilken aktuell kunskap som finns inom området. Båda mötena främjade också erfarenhetsutbyte mellan medverkande lärosäten.

Myndigheten har upprättat en referensgrupp med sju forskare som stödjer myndigheten genom att bidra med tvärvetenskapliga perspektiv i aktuella frågor som berör föräldraskapsstöd. Gruppen träffas två gånger per år och är givande forum för frågor kopplade till strategin och andra uppdrag. Det har också lett till nya kontakter mellan lärosäten och bidragit till en förbättrad helhetsbild av forskningsfältet.

Under 2020–2022 har MFoF samarbetat och slutit avtal med Linnéuniversitetet, Mälardalens högskola och Uppsala universitet kring olika forskningsuppdrag. MFoF har också haft ett samarbete med Research Institutes of Sweden (RISE) som utformat en programteori för en implementeringsstödjande uppföljningsmodell och analyserat befintliga frågor och mätinstrument relaterade till föräldraskapsstöd utifrån ett mät kvalitetsperspektiv.

I samband med det nya uppdraget som MFoF fick 2021, att ta fram en handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd, knöts också kontakt med forskarnätverket *Connected Children*⁷⁷ som utgår från Linnéuniversitetet och är ett partnerskap mellan praktik och forskning för utveckling av kunskapsbaserad prevention riktad mot barn och unga. Programmet går in i aktuell nationell och internationell policy med syfte att utveckla tidiga och samordnade insatser för barn och unga i svåra

⁷⁶ [Kraftsamling psykisk hälsa | SKR](#) (Hämtad 2022-03-14)

⁷⁷ [Projekt: Connected Children: Ett partnerskap för en kunskapsbaserad och innovativ prevention | Inu.se](#) (Hämtad 2022-03-14)

livssituationer, samt arbetar med att förstärka främjande insatser för barn och unga generellt. Connected Children involverar forskningsstött utvecklingsarbete på fyra platser i Sverige, vilka alla hämtat inspiration från den skotska modellen Getting It Right For Every Child, GIRFEC.⁷⁸

Metodutveckling av tidiga insatser för barn, unga och föräldrar sker kontinuerligt i alla nordiska länder. Sedan 2021 ingår även MFoF i nätverket *Nordic Data Prevention* tillsammans med andra nordiska myndigheter som tillhandahåller öppna kunskapsplattformar såsom Kasvun tuki i Finland, Ungsinn i Norge, Metodguiden i Sverige (Socialstyrelsen) och Vidensportalen i Danmark. Syftet med nätverket är att utbyta erfarenheter och utveckla arbetet med insatser och utvärderingar kring förebyggande insatser till barn och unga genom årliga mötesdagar.

De 1000 första dagarna i Norden är ett treårigt samarbetsprojekt som inleddes 2019 som ett av Islands projekt för ordförandeskap i nordiska ministerrådet. Det fokuserar på de första 1000 dagarna i ett barns liv från graviditet till två års ålder. Under våren 2021 bjöd projektet in till workshopar i varje deltagande land för att diskutera vad för åtgärder som kan främja de yngsta barnens hälsa i de nordiska länderna på arenorna mödrahälsovård, barnhälsovård och förskola samt relaterade områden som vuxen-psykiatri, BUP och socialtjänst. Folkhälsomyndigheten ansvarade för workshopar i Sverige och bjöd in representanter från professionsnätverk, ansvariga myndigheter, SKR, lärosäten m.fl. MFoF deltog i de tre första av fyra workshopar: 1) främja positiv psykisk hälsa och välbefinnande hos gravida kvinnor i mödrahälsovård, 2) främja känslomässiga band mellan föräldrar och barn inom förlossnings- och barnhälsovården, 3) identifiera och svara på tidiga riskfaktorer i spädbarns och deras familjers liv (psykisk ohälsa, psykisk sjukdom, alkoholberoende, våld i relationen) och 4) främja välbefinnande och positiva relationer mellan personal och barn 0–2 år i förskolan. Folkhälsomyndigheten har summerat förslagen och tagit fram ett underlag med rekommendationer som bidrag till den slutgiltiga nordiska rapporten och föräldraskapsstöd har fått en framträdande plats.⁷⁹ Projektet kommer att avslutas med en konferens i juni 2022.

Civilsamhället

I den nationella strategin för ett stärkt föräldraskap betonas det civila samhällets roll i att skapa goda uppväxtvillkor för unga genom att stödja ett gott föräldraskap för barnens bästa. Inom civilsamhället finns det många aktörer som på olika sätt erbjuder föräldrastödjande insatser. MFoF har haft flertalet dialoger med flera av dessa aktörer i samband med utbildningsdagar, nätverksträffar och konferenser. MFoF deltog under 2018 på konferensen "Tillsammans når vi längre – föräldrastöd i samverkan" som anordnades av Länsstyrelsen Stockholm och Allmänna Arvsfonden. Konferensen hade fokus på de projekt som erhållit medel från Allmänna arvsfonden. Andra civila aktörer som MFoF haft dialog med är exempelvis CAN, Suicide Zero, Bris och Rädda Barnen, där MFoF även under 2019–2020 haft möten utifrån olika sakområdesfrågor som anknyter till stöd i föräldraskapet. Under 2021 genomförde MFoF en nationell digital konferens "Tillsammans för ett brottsförebyggande föräldraskapsstöd". Konferensen visade exempel på samarbete mellan socialtjänst och civil sektor, olika former av samverkan och olika rollers uppdrag och ansvar. Det har även genomförts nätverksmöten med aktörer från civil sektor i syfte att utveckla samsynen. Det är viktigt att klargöra roller mellan civil- och offentlig sektor men också hur de kan berika varandra i ett gemensamt arbete för att öka skyddsfaktorer och minska risken för att unga ska hamna i utsatthet, risk- och missbruk eller kriminalitet. Det behövs gemensamma krafter för att skapa goda uppväxtvillkor i ett lokalt område som kan tillgodose barn och ungas behov av vänner, tillhörighet, identitet, kunskap och utbildning samt bli bekräftade utifrån sig själv och andra. Den civila sektorn ger ofta fler möjligheter att tillgängliggöra stöd till föräldrar då det erbjuds fler arenor för dialog,

⁷⁸ [Skottlandsmodellen - Kunskapsguiden](#) (Hämtad 2021-12-22)

⁷⁹ [The First 1000 Days in the Nordic Countries: Policy Recommendations \(norden.org\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

byggda på gemensamma intressen samt finns lokalt i närområdet. MFoF kommer fortsatt att föra dialog med det egna nätverket inom civil sektor samt anordna kunskapshöjande insatser i form av konferenser och webinarium.

Arbetsgivare

MFoF anordnade 2019 en nationell konferens på temat "Jämställt föräldraskap – gynnar arbetstagare och arbetsgivare" för att belysa att arbetsgivare har en skyldighet att underlätta för sina anställda att kombinera föräldraskap och arbetsliv. MFoF har i sitt arbete fortsatt följa upp och föra dialoger med deltagande parter exempelvis utifrån behov av statistik och inhämtande av ytterligare kunskap. Män för jämställdhet (MÄN)⁸⁰ har även deltagit på några av MFoF regionala konferenser, för att involvera föräldrar och skapa dialog på arbetsplatser, i synnerhet utifrån att nå fler män och påverka maskulina normer som har betydelse för motivation att ta ut föräldraledighet.

Internationell samverkan

MFoF har under 2018–2020 samverkat internationellt genom nätverket *International Initiative on Mental Health Leadership* (IIMHL)⁸¹, som är ett internationellt nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring psykisk hälsa. Under 2018 deltog myndigheten vid konferensen och i den workshop som handlade om spädbarns psykiska hälsa. Workshopen arrangerades av Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen under två dagar och hade titeln "Infant Mental Health and Development: how should society structure support?". År 2019 var USA värdland för konferensen som hölls i Washington, där MFoF deltog i workshops med fokus på samverkan mellan samhällsaktörer i hälsofrämjande arbete samt hur intermediära organisationer som stödjer andra i utförandet ska beskrivas och struktureras för att bli effektiva. Den internationella samverkan har varit givande i diskussioner och lärdomar kring implementeringsarbete samt strukturer och kapacitet för förändringsarbete. Den har även bidragit till nya kontakter såväl i Sverige som i de övriga deltagande länderna. Samarbetet med IIMHL har under perioden med pandemin legat vilande vad gäller utbildningstillfällen, men kommer att starta upp under 2022 då det även kommer att genomföras så kallade hybridkonferenser. I dagsläget inväntar vi program och inbjudningar för det europeiska nätverket.

4.5 Förvaltning av föräldraskapsstöd

Förvaltning av kunskapsbaserade metoder, program och arbetssätt inom främjande och förebyggande arbete är en fråga som är ständigt aktuell. Under perioden 2009–2013 hade dåvarande Statens Folkhälsoinstitut flera olika regeringsuppdrag som syftade till att utveckla, sprida och utvärdera lokalt och regionalt arbete inom föräldraskapsstöd i enlighet med regeringens dåvarande nationella strategi för ett utvecklat föräldraskapsstöd – En vinst för alla. Sammanlagt satsades 140 miljoner kronor. En handfull föräldrastödsprogram utvecklades och testades inom ramen för denna satsning, men fortsatt stöd till vissa metoder rymdes inte inom ramen för utlysningen, vilket skapade ett dilemma. Efter 2014 avslutades satsningen och Folkhälsomyndighetens uppdrag, vilket gjorde att de program och metoder som utvecklats stod utan nationellt stöd.

När MFoF fick uppdraget att vara kunskapsmyndighet inom området föräldraskapsstöd kom frågan om förvaltning av program till MFoF. År 2016 tog myndigheten ett första initiativ till ett möte med berörda aktörer för att undersöka hur programmen skulle kunna förvaltas, skapa en gemensam bild av varför frågan är viktig och lyfta fördelar och nackdelar med olika lösningar. Dessa möten har MFoF fortsatt kalla till med en kontinuitet på två möten per år.

---

⁸⁰ [MÄN - För en jämställd värld utan våld \(mfj.se\)](https://www.mfn.se) (Hämtad 2022-03-14)

⁸¹ [Om IIMHL – IIMHL 2018](https://www.iimhl.org) (Hämtad 2022-03-15)

Under diskussionerna som fördes 2019 blev det tydligt att förvaltningsfrågan är angelägen och att det finns en vilja från flera nationella och regionala aktörer att driva den framåt. Den är däremot inte enkel utan består av en rad komplexa utmaningar som har att göra med såväl nationell lagstiftning som med rollfördelning mellan stat, regioner och kommuner, kunskapsutveckling och finansiering. Det är emellertid tydligt att det finns ett stort behov av lösningar på avsaknaden av ett nationellt system för förvaltning av kunskapsbaserade program, metoder och arbetssätt. Dagens situation har negativa konsekvenser för regionala och lokala aktörers förutsättningar att arbeta evidensbaserat och skapar ojämlikhet i det föräldraskapsstöd som erbjuds i Sverige.

I frågan om förvaltning av föräldraskapsstöd inryms flera komponenter. Det är inte enbart förvaltning av manualbaserade program som det finns behov av utan också förvaltning av arbetssätt och metoder. Det kan exempelvis vara ett arbetssätt som en kommun har utarbetat och som visat goda resultat. Detta arbetssätt vill fler kommuner ta del av vilket är svårt med anledning av att det inte finns någon ägare av arbetssättet och som kan föra det vidare, utvärdera, följa upp och kvalitetssäkra att det efterlevs så som det är utformat. Detta är frågor MFoF får från yrkesverksamma och beslutsfattare. Ett annat exempel är när ett manualbaserat program är framtaget av ett lärosäte och erbjuds till yrkesverksamma i just den kommunen, vilket leder till en ojämlik fördelning av erbjudandet till landets övriga kommuner. Kortsiktiga finansieringar där flera kommuner i Sverige erbjuds utbildning i något program, metod eller arbetssätt försvårar en långsiktig och hållbar organisation av arbetet. Efter en tid när metoderna ska utvärderas och följas upp finns inte längre en förvaltare som kan stödja detta och inte heller kvalitetssäkra att de efterlevs och utvecklas.

Slutsatser och fortsatt arbete

Fram till 2021 fortsatte MFoF att bjuda in till möten om förvaltningsfrågan. Det blev tydligt att myndigheternas hållning i förvaltningsfrågan till viss del skiljer sig åt, men majoriteten anser att de nationella myndigheternas roll vad gäller stöd till lokal och regional nivå i genomförande, uppföljning och implementering behöver förtydligas. Dagens system anses också lägga ett för stort ansvar på kommuner och regioner att själva metodutveckla och utvärdera. Att förstärka den nationella nivåns ansvar för förvaltare anses även kräva större finansiella resurser än vad som tilldelas myndigheterna idag.

MFoF anser att fokus på framtida diskussioner bör vara kring vilka aktörer som ska ha ett nationellt ansvar för utveckling och förvaltning av program, metoder och arbetssätt inom preventionsområdet och för vilka delar inom området (föräldraskapsstöd, ANDTS m.fl.). Även diskussioner kring vilket ansvar lokal och regional nivå bör ha måste föras framöver och hur ett samlat nationellt grepp kring kunskapsbaserade metoder, arbetssätt och program fortsatt ska kunna utvecklas och tas om hand. Detta är nödvändigt för att uppnå ett jämlikt, hållbart och långsiktigt preventionsarbete. I dagsläget satsas stora summor på utvecklingsprojekt och innovation via forskningsmedel och statsbidrag, som i förlängningen inte kan generera effekter då ingen förvaltningsstruktur finns på plats för att ta hand om de satsningar som varit framgångsrika. MFoF uppmuntrar därför Socialdepartementet att tillsammans med andra berörda departement ta initiativ till en gemensam diskussion med de nationella och regionala myndigheter som berörs samt SKR för att komma vidare i frågan och närma sig ett beslut.

Ett förslag som framkom under diskussionerna 2019 var att bygga en så kallad infrastruktur för främjande och förebyggande arbete, där olika aktörer tar ansvar för olika delar av systemet, gärna via befintliga strukturer. Hur denna infrastruktur ska se ut gällande ansvarsfördelning och roller behöver diskuteras vidare. Utifrån en första diskussion lyftes förslag på att statliga aktörer bör stå för följande delar.

- Finansiering av metodutveckling. Syftet är att tillgodose behovet av fler kunskapsbaserade program/metoder inom preventionsområdet.

- Tillhandahålla vägledning till regionala och lokala aktörer utifrån fastställda kriterier för vilka metoder som rekommenderas.
- Finansiering av grunden för den så kallade "infrastrukturen", exempelvis genom utbildning av instruktörer i programmen, utformande av handledning, kvalitetssäkring, uppdatering av material och stöd i implementering.
- Beställa uppföljning och forskning av utvecklingen inom området för att säkerställa att eftersträvat resultat uppnåtts och för att skapa förutsättningar för förbättringar och spridning.

5. Uppdraget att följa upp den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd

MFoF ska enligt uppdraget även följa upp föräldraskapsstödet och strategins målsättning och målområden. Nedan beskrivs även hur den nationella strategin arbetas med på regional och lokal nivå.

5.1 Regionalt och lokalt uppföljningsarbete

Regionalt

Länsstyrelsen i Örebro och den nationella samordnarfunktionen för länsstyrelsernas arbete med föräldraskapsstöd är en viktig funktion utifrån samverkan med MFoF. I länsstyrelsernas årliga uppföljning finns olika former av regionala kartläggningar kring föräldraskapsstöd, det är dock viktigt att betona att detta är något länsstyrelserna väljer utifrån möjlighet och egna resurser. I de län där Regionen är en samverkanspart som aktivt jobbar med utveckling av föräldraskapsstöd är det givetvis lättare att planera och följa upp samordnade insatser.

Metoder för kartläggning varierar från enkäter till kommunbesök, intervjuer och kontakter med nyckelpersoner. Ofta handlar det om att undersöka vilket föräldraskapsstöd som erbjuds i länet, vilka aktörer som finns, målgrupper samt lyssna in behov och utmaningar. En del län har sedan gjort regionala sammanställningar över vilka som är de vanligaste formerna av föräldraskapsstöd som erbjuds i länets kommuner. Vissa länsstyrelser har också kommit långt i att skapa regionala nätverk där det också byggts upp strategier för arbetssätt, processer och metoder, ett bra exempel är Västmanland.⁸²

För att skapa en hållbar förändring och utveckla föräldraskapsstödet behövs stöd för att skapa struktur i länen samt hjälp till kommuner att skapa en stödjande organisation. Att skapa tvärsektorieell samverkan från nationell till regional nivå ger signaler till kommuner att skapa liknande struktur. Utmaningen är att uppdragets resurssättning ofta inte överensstämmer med behovet av föräldraskapsstöd, då tjänsterna är olika former av deltid på de flesta länsstyrelser, utom storstads länen.

Länsstyrelsernas förutsättningar för arbetet varierar även vad gäller strukturerat uppföljningsarbete. Små personella och finansiella resurser för uppdraget kan utgöra ett hinder i flera län. Länens storlek varierar också och kan innehålla allt från storstad till landsbygd och glesbygd. Exempelvis har länsstyrelsen i Västra Götaland 49 kommuner, de norra länen har ytmässigt stora glesbygdskommuner och Gotland har en enda kommun, vilket också gör att möjligheten till regional uppföljning ser olika ut. Det finns dock stor potential i att nyttja länsstyrelsernas kompetenser om länens olika förutsättningar för att kunna stödja kommuners arbete med föräldraskapsstöd.

---

⁸² [Föräldraskapsstöd - Region Västmanland \(regionvastmanland.se\)](https://regionvastmanland.se) (Hämtad 2022-03-14)

Avslutningsvis konstaterar vi att länsstyrelsernas räckvidd som stödjande aktör i uppdraget ändå är god. Hela 20 av 21 länsstyrelser anger att de har haft kontakt med samtliga kommuner i sitt län. Dessa kommuner har även i hög grad nåtts av länsstyrelsens olika insatser för att stödja arbetet med föräldraskapsstöd.

Lokalt

Det är viktigt att kommunerna får hjälp att på lokal nivå definiera begreppet föräldraskapsstöd samt välja vilka insatser som behövs utifrån en gemensam lägesbild. Här är det viktigt att det finns samordning inom kommunerna tvärssektoriellt, det kan vara enheter som på lokal och regional nivå ibland kallas för social hållbarhet och innefattar områden som folkhälsa, ANDTS, brotts- och våldsförebyggande arbete eller föräldraskapsstöd. I kommuner är det vanligt att det även finns samverkansråd som anknuter till detta arbete, vilket även kan stärka professionssamverkan. Att ha politisk förankring och bygga på ett befintligt långsiktigt preventionsarbete är här framgångsrikt över tid, då nationella medel inom dessa områden ibland kan tilldelas olika över tid, samt även utifrån hur mycket området uppmärksammas. Stabila tvärssektoriella strukturer minskar risken att det påverkar negativt och slår sönder inriktning och struktur på redan uppbyggt preventionsarbete. Här behövs även strategiskt sammansatta tjänster, vilket exempelvis länsstyrelsen Stockholm och deras arbete med "Preventionspaketet"⁸³ visat på, en gemensam grund byggd på kunskap och metoder kan berika tvärssektoriellt lokalt förebyggande arbete.

Exempel på iakttagelser från länsstyrelsernas rapportering:

- Målgruppen föräldrar med barn i åldern 0–6 år är den grupp där utbudet av stöd är som störst.
- Omvänt är stödet som minst till målgruppen föräldrar med tonåringar, utrikesfödda och icke svensktalande föräldrar.
- Det finns behov från lokala aktörer att nå fler pappor, ensamstående föräldrar, föräldrar i socioekonomiskt utsatta områden och utlandsfödda föräldrar.
- Det digitala stödet har upplevts som en möjlighet för att nå ut till fler grupper, men kräver tillgång till dator, mobil och teknisk kunskap.
- Flertalet aktörer har behov av samverkan och erfarenhets- samt kunskapsutbyte.
- Familjecentraler eller familjecentralsliknade verksamheter bör utvecklas.

5.2 Uppföljning av den nationella strategins mål och målområden

Länsstyrelsernas uppföljning kopplat till de tre målområdena

Under uppdragsperioden 2018–2021 har MFoF stöttat länsstyrelserna i arbetet med att konkretisera strategins tre målområden: ett kunskapsbaserat arbetssätt, ett tillgängligt stöd och en stödjande organisation. På länsstyrelsernas nationella nätverksdagar har MFoF deltagit och informerat om aktuellt arbete, aktuell forskning och kunskap samt lett workshops för att konkretisera arbetet inom de tre målområdena. Nätverksdagar med de regionala samordnarna har varit viktiga tillfällen för utredarna på MFoF att få vetskap om vilka utmaningar och önskat stöd från nationellt håll aktörer i kommuner och regioner har. Flertalet av de kunskapsmaterial, rapporter och filmer som MFoF tagit fram har haft sin utgångspunkt i dessa behov. Vidare har MFoF kunnat visa dessa stödjande material på nätverks-träffarna för samordnarna som sedan kunnat föra dem vidare till aktörer i sina regioner och kommuner.

---

⁸³ [Preventionspaketet | Länsstyrelsen Stockholm \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/preventionspaketet/)

Detta har varit mycket uppskattat av de regionala samordnarna och har uppgetts underlätta en konkretisering av den nationella strategin.

Utifrån nätverksträffarna, samt Länsstyrelsen Örebros uppföljning av arbetet i länen under dessa år blir det tydligt att fortsatt utvecklingsarbete behöver ske inom samtliga tre målområden. Dock är det olika vilket målområde som är högst prioriterat i de olika länen. Länsstyrelser har identifierat behov av kompetensutveckling i sina län samt behov som lokala aktörer lyfter upp inom målområde 1–3.

Målområde 1 - Ett kunskapsbaserat arbetssätt

- Målgrupps- och behovsanalyser för att få reda på vad föräldrar vill ha och behöver.
- Relevant och aktuell forskning inom området samt erfarenheter från nationella utvecklingsprojekt.
- Evidensbaserade föräldraskapsstödsprogram och metoder.
- Systematisk uppföljning och utvärdering av insatser.
- Föräldraskapsstöd till utrikesfödda och nyanlända föräldrar, stöd till föräldrar med funktionsnedsättning och föräldrar som har barn med funktionsnedsättning.

Målområde 2 - Ett tillgängligt stöd

- Nå fler målgrupper med de insatser som erbjuds.
- Nå målgrupper som traditionellt är svåra att nå via befintliga arenor och tillgängligt utbud, exempelvis pappor.
- Föräldraskapsstöd till föräldrar med barn i åldern 6–18 år.

Målområde 3 - En stödjande organisation

- Hållbara och långsiktiga strukturer för föräldraskapsstöd.
- Nå ut till beslutsfattare om föräldraskapsstödet effekter och potential som förebyggande insats.
- Erfarenhetsutbyte yrkesverksamma emellan.

Kommuners syn på arbetet inom de tre målområdena

I den kartläggning som MFoF genomförde under 2019⁸⁴ lyftes kommunernas syn på föräldraskapsstöd i relation till de tre målområdena, vilken liknar den som länsstyrelsernas samordnare har.

Kommunerna i denna kartläggning arbetar inte med målområde 1: Ett kunskapsbaserat arbetssätt i lika stor utsträckning. De flesta arbetar inte med egen metodutveckling även om det förekommer. Det verkar inte heller förekomma något strukturerat arbete med att inhämta och implementera ny kunskap genom exempelvis omvärldsbevakning eller genom att bearbeta resultat från uppföljningar. Stöd med att säkerställa det kunskapsbaserade arbetet efterlyses istället från centralt eller regionalt håll, bland annat för att det anses vara resurskrävande att alla kommuner ska säkerställa det på egen hand. Kommunernas bedömning är att utvecklingen av arbetet med föräldraskapsstöd inte kommit så långt att inhämtning och implementering av ny kunskap har formaliserats, det tycks snarare vara personbundet när det sker. Kommunerna anser generellt att de inte får tillräcklig vägledning inom arbetet med föräldraskapsstöd. De anger att de framförallt saknar vägledning kring senaste forskningen och tips på hur de kan förbättra sitt arbete.

---

⁸⁴ [Rapport Kartläggning och ramverk för uppföljning föräldraskapsstöd v.0.99 \(ML 2019-04-03\) \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-14)

Intervjuer med kommunföreträdare angav att målområde 2: Ett tillgängligt stöd är det område som de arbetar mest intensivt med lokalt. Samtliga deltagande kommuner angav att de arbetade aktivt för att åstadkomma ett tillgängligt föräldraskapsstöd. Vad gäller föräldrars behov av stöd är det dock vanligt att kommunerna utformar insatser utefter behov som uppstår längs vägen, men att det ofta saknas en proaktiv behovsanalys. Mängden av olika typer av insatser i kommunerna är stor, men kommunerna saknar ofta ett helhetsperspektiv på insatserna vilket kan leda till parallella spår, dubbelarbete och avsaknad av stöd till vissa målgrupper.

Slutligen visade kartläggningen att ungefär hälften av de intervjuade kommunerna upplever att deras verksamhet är organiserad på ett sätt som stödjer arbetet med målområde 3: En stödjande organisation. Flera lyfter att föräldraskapsstöd är ett prioriterat område och upplever att arbetet bedrivs på ett långsiktigt sätt, även om förebyggande arbete inte alltid prioriteras som exempelvis vid nedskärningar. Framgångsfaktorer för ett långsiktigt hållbart arbete uppfattas vara att ha en särskilt avsatt funktion som arbetar med samordning av föräldraskapsstöd, att ha sammanställt en handlingsplan eller annat styrdokument som tydliggör riktning och ansvar samt att ha en ordinarie budget för arbetet (inte endast projektmedel). Även inom detta målområde lyfts önskemål om mer stöd från regional och nationell nivå. Kartläggningen visar att kommunerna upplever att det varierar hur mycket stöd som fås från länsstyrelserna beroende på vilket län de befinner sig i. Majoriteten av kommunerna upplever inte att det finns en tydlig kedja av ansvariga aktörer mellan lokal, regional och nationell nivå.

MFoF och länsstyrelserna upplever att det under senaste året har efterfrågats och visats på ett ökat intresse hos aktörer i kommuner och regioner att arbeta mer kunskapsbaserat, erbjuda ett tillgängligt stöd samt bygga stödjande organisationer. Detta bedömer vi som ett tecken på att spridningen av den nationella strategin har varit god och att många använder den som ett ramverk för hur de kan arbeta med föräldraskapsstöd på ett strukturerat och långsiktigt sätt. Ett fortsatt utvecklingsarbete och stöd från regionalt och nationellt håll behövs inom samtliga tre målområden.

6. Föräldraskapsstöd och framtiden - tankar om det fortsatta arbetet

6.1 Utmaningar och möjligheter i arbetet med ett stärkt föräldraskapsstöd

Under dessa fyra år som uppdraget pågått har det skett en hel del inom området föräldraskapsstöd. Det visar på en stor bredd, och på en mångfald av insatser som genomförs inom området. Det finns dock en rad utmaningar att ta sig an för att stärka föräldraskapsstödsarbetet i Sverige fortsättningsvis, för att komma ytterligare en bit på väg mot målet att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt.

Trots att två av uppdragets fyra år präglats av en pandemi, har föräldraskapsstödet fortsatt erbjudas om än i varierande former och utsträckning med anledning av att de fysiska mötena inte kunnat äga rum. Tyvärr har pandemin även bromsat utvecklingen och implementeringen av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd. Därför ser MFoF att strategin bör finnas kvar så att den påbörjade implementeringen kan fortsätta. Vi ser att strategin används av många som ett ramverk i arbetet med föräldraskapsstöd och att intresset kring att arbeta inom de tre målområdena är fortsatt stort.

Målområde 1: Ett kunskapsbaserat arbetssätt

Som kunskapsmyndighet har MFoF ett uppdrag att samla och tillgängliggöra aktuell kunskap till yrkesverksamma och beslutsfattare. Ett kunskapsbaserat arbetssätt är viktigt för att få avsedd effekt i det föräldraskapsstöd som erbjuds. Till stöd för aktörer vilka erbjuder föräldrar olika insatser vill MFoF även fortsättningsvis stödja kommuner, regioner och civila sektorn att fatta informativa beslut om vilket föräldraskapsstöd de ska välja. Detta kan ske genom att fortsätta tillhandahålla information och verktyg på myndighetens webbsida om kunskapsbaserade arbetssätt, metoder och program samt hur mätning och uppföljning kan utföras. Kommuners, regioners och länsstyrelsernas varierande förutsättningar för arbetet gör också att föräldrars tillgång till stöd skiljer sig åt över landet. Att från den nationella nivån stödja en utveckling av långsiktiga strukturer som kan hjälpa lokala och regionala aktörer i att arbeta kunskapsbaserat är därför angeläget. Tillfälliga satsningar med statliga medel för utvecklingsprojekt bör undvikas. Istället bör fokus vara på att bygga upp ett långsiktigt kunskapsstöd med stödstrukturer för implementering, utvärdering och uppföljning samt förvaltning av effektiva föräldraskapsstödsinsatser.

Målområde 2: Ett tillgängligt stöd

Föräldraskapsstödet tillgänglighet är en viktig fråga för framtiden. Många kommuner arbetar aktivt för att öka tillgängligheten till stöd, trots detta ser vi fortfarande att det ofta är kvinnor, högutbildade och personer som är födda i Sverige som tar del av det stöd som erbjuds. Många aktörer som erbjuder föräldraskapsstöd har vetskap om att de inte når vissa målgrupper. För att föräldraskapsstödet ska kunna bidra till en mer jämlik hälsa och ett jämställt föräldraskap behövs därför mer kunskap kring hur aktörer kan målgruppsanpassa och nå ut med det stöd som erbjuds, samt hur nya former av stöd kan utvecklas för att vara attraktiva för dagens föräldrar. Föräldraskapsstödet bör erbjudas på de arenor där föräldrarna redan befinner sig och känner sig trygga. Aktörerna som är avsändare av föräldraskapsstödet behöver också skapa relation och förtroende hos de målgrupper som idag är svåra att nå. Det finns aktörer som lyckats nå målgrupper av föräldrar som tidigare varit svåra att nå. Dessa lärande exempel har MFoF spridit på myndighetens webbsida samt vid konferenser och nätverksträffar, men utvecklingen av ett tillgängligt stöd behöver fortsätta.

Målområde 3: En stödjande organisation

För ett strukturerat, hållbart och långsiktigt arbete behöver området föräldraskapsstöd organiseras på ett stödjande och effektivt sätt. En stödjande organisation behövs på såväl nationell, regional som lokal nivå. En stödjande organisation på varje nivå ökar förutsättningarna för den viktiga samverkan mellan aktörer och inom kommuner och regioner. MFoF har under dessa år uppdraget pågått initierat nätverk mellan myndigheter och organisationer där vi för dialoger om aktuell forskning och kunskap och försöker ha en samlad information till de yrkesverksamma. Detta ser vi en stor vikt av att fortsätta arbeta med på nationell nivå för att öka förutsättningarna på regional och lokal nivå. MFoF har också utvecklat och tagit fram stöd för hur en stödjande organisation kan byggas, vilket vi ser vi som angeläget att fortsätta sprida och implementera.

Uppföljning av föräldraskapsstöd

Vid dialoger som MFoF haft med kommuner och regioner har det framkommit att de upplever uppföljning och mätning av föräldraskapsstöd som en stor utmaning. Det finns en efterfrågan på stöd i utvecklingen av mått och verktyg för uppföljning på lokal och regional nivå. MFoF har parallellt med detta uppdrag tagit fram och utvecklat indikatorer som gör det möjligt att följa upp och se utvecklingen av föräldraskapsstöd över tid. Indikatorerna togs fram i förhållande till nationella målsättningar och baseras främst på befintliga och tillgängliga data. Som stöd till beslutsfattare och yrkesverksamma i kommuner och regioner har MFoF publicerat material på myndighetens webbsida, exempelvis hur behovsanalyser kan utföras samt kartläggningar av befintligt stöd. För att få en tydlig bild av läget och behoven kring föräldraskapsstöd behöver indikatorer och uppföljningsverktyg tas fram i nära samarbete med experter och praktiker inom området och prövas på kommunal och regional nivå. Det skulle även underlätta implementeringen av verktygen och på sikt möjliggöra uppföljning och jämförelse över tid inom och mellan kommuner och regioner. Myndigheten har initierat ett samarbete med ett forskningsinstitut för att ta fram verktyg för uppföljning och kvalitetssäkrad mätning som kan vara till stöd för yrkesverksamma.

Avslutningsvis har det skett en positiv utveckling inom området föräldraskapsstöd. Svensk forskning har visat att det är en effektiv insats såväl på universell nivå som på selektiv och indikerad nivå och att stöd till föräldrar leder till positiva effekter för såväl föräldrar som barn på kort såväl som på lång sikt. Senaste året har föräldraskapsstöd uppmärksammats som en viktig förebyggande tidig insats för att minska negativa utfall för barn och unga. Det har särskilt varit tydligt inom det brottsförebyggande arbetet och har också lett till att MFoF 2021 fick ett uppdrag att ta fram en handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd som vi nu har i uppdrag att stödja genomförandet av under 2022–2023. Det blev tydligt för MFoF under arbetet med handlingsplanen att den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd är en bra plattform även i det arbetet. Det brottsförebyggande föräldraskapsstödet bygger också på de tre målområdena och de tre perspektiven som ska genomsyra arbetet. MFoF ser fram emot att fortsätta verka som kunskapsmyndighet med våra uppdrag inom föräldraskapsstöd där strategin är vår utgångspunkt.

Bilaga

Framtaget kunskapsstöd inom de tre målområdena 2018 - 2021

Målområde	Produkt	Tillgänglighet
1. Ett kunskapsbaserat arbetssätt	Guide för behovsanalys. <i>MFoF, 2018.</i>	Rapport MFoF:s webbsida.
	Kartläggning och ramverk för uppföljning av föräldraskapsstöd. <i>I samverkan med PA consulting 2019.</i>	Rapport MFoF:s webbsida.
	Kommentarer till en systematisk översikt av föräldraskapsstödsprogram för utagerande beteende. <i>I samarbete med SBU 2019.</i>	Rapport MFoF:s webbsida.
	Kunskapsmaterial till yrkesverksamma att arbeta med barnkonventionen i föräldraskapsstödjande insatser. <i>MFoF 2020.</i>	Rapport MFoF:s webbsida.
	Översikt manualbaserade program. <i>MFoF 2020.</i>	Webbverktyg på MFoF:s webbsida.
	Barns rättigheter i föräldraskapsstödjande insatser. <i>I samverkan med Jönköping University 2021.</i>	Rapport MFoF:s webbsida samt ett webinarium om rapportens resultat.
	Kvalitetssäkrad mätning av föräldraskapsstöd. <i>I samverkan med Research Institute of Sweden (RISE) 2021.</i>	Rapport MFoF:s webbsida.
	Struktur och indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd. <i>I samverkan med Research Institute of Sweden (RISE) 2021.</i>	Rapport som publiceras på MFoF:s webbsida våren 2022.
	Nationell konferens med temat "Jämställt föräldraskapsstöd gynnar arbetstagare och arbetsgivare". <i>I samverkan med länsstyrelserna och andra myndigheter, 2019.</i>	Hybridkonferens i Malmö, 320 deltagare fysiskt och 189 digitalt.
	Nationell konferens med temat "Tillsammans för barnets bästa". <i>I samverkan med länsstyrelserna och andra myndigheter, 2020.</i>	Digital konferens, 750 deltagare med spridning i 89 kommuner.
	Nationell konferens med temat "Hur kan föräldraskapsstöd bidra till jämlikhet i hälsa". <i>I samverkan med länsstyrelserna och andra myndigheter, 2021.</i>	Digital konferens, 559 deltagare med spridning i 153 kommuner.

Målområde	Produkt	Tillgänglighet
1. Ett kunskapsbaserat arbetssätt (forts.)	Nationell konferens "Inspirationsdag till yrkesverksamma och beslutsfattare inom föräldraskapsstöd", MFoF, 2021.	Digital konferens, 1 067 deltagare med spridning i 174 kommuner.
	Nationell konferens med civila sektorns aktörer kring föräldraskapsstöd. MFoF, 2020 och 2021.	Digital konferens, 15 deltagare 2020 och 97 deltagare 2021.
	Information om effekterna av föräldraskapsstöd. MFoF, 2020.	MFoF:s webbsida
	Vad tycker barn och unga om föräldraskapsstöd. <i>Producerad i samverkan med länsstyrelserna, 2021.</i>	Film som finns tillgänglig på MFoF:s webbsida.
	Föräldrars upplevelse av föräldraskapsstöd. <i>Producerad i samverkan med länsstyrelserna, 2021</i>	Film som finns tillgänglig på MFoF:s webbsida.
	Nyhetsbrev fyra gånger per år. MFoF, 2019–2021.	Skickas till yrkesverksamma och beslutsfattare som anmält intresse för dessa nyhetsbrev. I snitt skickas till 800 personer. Dessa finns också tillgängliga på MFoF:s webbsida.
2. Ett tillgängligt stöd	Att vara förälder idag. <i>I samverkan med SOM-institutet, 2020.</i>	Rapport MFoF:s webbsida. Föreläsningar om rapporten ägde rum vid tre tillfällen.
	Att vara förälder idag med funktionsnedsättning. <i>I samverkan med Myndigheten för delaktighet, 2021.</i>	Rapport MFoF:s webbsida. Föreläsning om rapporten ägde rum vid två tillfällen.
	Information om olika målgrupper som bör erbjudas föräldraskapsstöd. MFoF 2020.	MFoF:s webbsida.
	Information om olika arenor och aktörer som erbjuder föräldraskapsstöd. MFoF, 2020.	MFoF:s webbsida.
3. En stödande organisation	Steg mot att etablera ett hållbart föräldraskapsstöd. MFoF, 2021.	Webbverktyg på MFoF:s webbsida. Föreläsning om webbverktyget på 5 regionala nätverk.
	Checklista-faktorer av betydelse för en stödande organisation. <i>I samverkan med Uppsala universitet, 2021.</i>	Webbverktyg på MFoF:s webbsida. Föreläsning om webbverktyget på 7 olika nätverksträffar.
	En kommun berättar hur de samverkar kring föräldraskapsstöd. <i>Producerad i samverkan med länsstyrelserna, 2021.</i>	Film som finns tillgänglig på MFoF:s webbsida.